

**Sportief gebruik van de openbare
ruimte in Schiedam**

Karin Wezenberg-Hoenderkamp

Martijn van Eck

Jeroen Brus

Sportief gebruik van de openbare ruimte in Schiedam

in opdracht van gemeente Schiedam

**Karin Wezenberg-Hoenderkamp
Martijn van Eck
Jeroen Brus**

Mulier Instituut

sportonderzoek voor beleid en samenleving

Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht

Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht

T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl

E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	7
1.1	Onderzoeksvragen	7
1.2	Definitie	7
1.3	Aanpak	8
1.4	Leeswijzer	9
2.	Aanleiding en achtergrond	11
2.1	Beweegvriendelijke omgeving en gezondheid	11
2.2	Ontwikkeling in sportdeelname en gebruik openbare ruimte	13
2.3	Kernindicator Beweegvriendelijke Omgeving (KBO)	15
3.	Sportief te gebruiken openbare ruimte in Schiedam	19
3.1	Gebruikte gegevens	19
3.2	Hardware (fysieke elementen) op gemeenteniveau	19
3.3	Software en gebruik op gemeenteniveau	23
4.	Wijkanalyses sportief te gebruiken openbare ruimte	29
4.1	Centrum	30
4.2	Oost	33
4.3	West	36
4.4	Zuid	39
4.5	Nieuwland	41
4.6	Groenoord	44
4.7	Kethel	47
4.8	Woudhoek	50
4.9	Spaland/Sveaparken	53
5.	Slotbeschouwing	57
	Literatuur	61
	Bijlage 1 Deelnemers werksessie	63
	Bijlage 2 Schema Kernindicator Beweegvriendelijke Omgeving	64
	Bijlage 3 Wijkkenmerken Schiedam	65

1. Inleiding

De gemeente Schiedam wil inzicht in de huidige en toekomstige behoefte aan ruimte voor sport in de gemeente. Naast de behoeftestudies voor zwemwater (Floor, Schadenberg & Wezenberg-Hoenderkamp, 2018) en binnen- en buitensport (Schadenberg, Wezenberg-Hoenderkamp & Davids) heeft de gemeente nadrukkelijk gevraagd om inzicht in de sportief te gebruiken openbare ruimte in Schiedam. Deze vraag komt enerzijds voort uit de constatering dat om te sporten en te bewegen steeds meer van de openbare ruimte gebruik wordt gemaakt en anderzijds uit de gedachte dat er wellicht kansen en mogelijkheden liggen om dit gebruik te verhogen. Het uitgevoerde onderzoek naar de sportief te gebruiken openbare ruimte wordt in deze rapportage beschreven. De resultaten zijn vooral een vertrekpunt voor de gemeente om met verschillende (gemeentelijke) partijen in gesprek te gaan om zo stappen te kunnen maken om het sportief gebruik van de openbare ruimte te verbeteren/verhogen.

1.1 Onderzoeksvragen

In het kader van het onderzoek naar de sportief te gebruiken openbare ruimte staan de volgende twee onderzoeksvragen centraal:

1. In welke mate biedt de openbare ruimte in de wijken mogelijkheden voor sport en bewegen?
2. Welke kansen zijn er om het sportief gebruik van de openbare ruimte te vergroten?

1.2 Definitie

In deze rapportage staat de *sportief te gebruiken openbare ruimte* centraal. De sportief te gebruiken openbare ruimte is de fysieke openbare ruimte die gebruikt kan worden om te bewegen en sporten. Hierbij valt te denken aan wegen, parken, maar ook speelplekken en schoolpleinen. Deze fysieke openbare ruimte wordt ook wel 'hardware' genoemd.

De hardware biedt in meer of mindere mate mogelijkheden om te bewegen of sporten en kent zowel kwantitatieve als kwalitatieve aspecten. Zo kan een gemeente veel speelplekken en fietspaden hebben, maar kunnen de speelplekken niet als veilig worden ervaren of kan de kwaliteit van het wegdek van fietspaden slecht zijn. De kwantiteit van de hardware lijkt dan op orde, maar de kwaliteit niet.

Om de voorzieningen, hardware, duurzaam te gebruiken is sport- en beweegaanbod nodig. Dit aanbod wordt *software* genoemd en bestaat uit aanbod van activiteiten, begeleiding en communicatie. Activiteiten bestaan bijvoorbeeld uit interventies, programma's, projecten en sportaanbod van verenigingen. Denk hierbij aan sport- en beweegactiviteiten zoals spelmiddagen, instuiven, buurtbijeenkomsten, toernooien, fiets- en wandeltochten en sportieve opvang. Bij begeleiding kan gedacht worden aan inzet van een buurtsportcoach, wijkmanagers of vrijwilliger (o.a. buurtbewoners). Onder communicatie valt voorlichting, campagnes, buurtbijeenkomsten, websites of apps om mensen over de beweegmogelijkheden te informeren.

De wijze waarop de hard- en software tot stand komen wordt *orgware* genoemd. Dit gaat om management, beheer en onderhoud, financiën, burgerparticipatie en monitoring en evaluatie. Ook het strategisch beleid van een gemeente (gezonde stad, bewegende stad, sportieve stad, mobiele stad, etc.) valt hieronder.

1.3 Aanpak

Op basis van de onderzoeksvragen is voor een aanpak in zes stappen gekozen:

Stap 1. Wijkenmerken

Om zicht te krijgen op de kansen voor het vergroten van het sportief gebruik van de openbare ruimte, is het nodig om enkele achtergrondkenmerken (o.a. demografie, leefbaarheid, bevolkingsontwikkeling) van de gemeente en de wijken te weten. Immers, de behoefte in een wijk waar een groot deel van de inwoners in de categorie 65-plussers valt, is anders dan in een wijk met veel (jonge) gezinnen. Voor de achtergrondgegevens is gebruikgemaakt van landelijke beschikbare gegevens (zoals van het CBS), aangevuld met lokale data.

Stap 2. Fysieke elementen (hardware) in kaart brengen

Om onderzoeksvraag 1 te kunnen beantwoorden, is gebruikgemaakt van de Kernindicator Bewegvriendelijke Omgeving (KBO)¹. De KBO is een indicatie van de mate waarin de inrichting van de fysieke woonomgeving mogelijkheden biedt voor sport en bewegen en is in 2016 voor alle gemeenten berekend. De KBO gaat uit van min of meer vaststelbare fysieke kenmerken van de woonomgeving (kwantiteit van de hardware). Subjectieve zaken als beleving en beoordeling van veiligheid en toegankelijkheid worden hierbij niet meegenomen (kwaliteit van de hardware). De kernindicator beweegvriendelijk omgeving bestaat uit de volgende deelindicatoren:

1. Dichtheid sportvoorzieningen;
2. Sport- en speelplekken;
3. Sport-, speel- en beweegruiimte;
4. Routes (paden);
5. Buitengebied;
6. Nabijheid van voorzieningen.

In hoofdstuk 2 wordt de KBO verder toegelicht en wordt de score van Schiedam vergeleken met gemeenten van gelijke omvang en stedelijkheid. In hoofdstuk 4 wordt de werkwijze van de KBO toegepast op de afzonderlijke wijken van Schiedam. Hierbij is, vanwege de focus op de buitenruimte, voor gekozen de deelindicator 'dichtheid sportvoorzieningen' niet mee te nemen in het onderzoek. Vanwege de geringe aanwezigheid van 'buitengebied' binnen de gemeentegrenzen zijn voor de analyse op wijkniveau de deelindicatoren 'sport- speel- en beweegruiimte' en 'buitengebied' samengenomen. Om het resultaat van de deelindicatoren in kaart te brengen en ruimtelijk inzichtelijk te maken, is gebruikgemaakt van landelijke datasets, aangevuld met lokale data verkregen via onder andere de gemeente (bijvoorbeeld voor sport- en speelplekken).

Stap 3. Software en gebruik in kaart brengen

Het is bekend dat veel mensen in Nederland voor sporten en bewegen gebruikmaken van de openbare ruimte, maar gegevens over wat precies waar, door wie en met welke frequentie gedaan wordt, zijn nauwelijks beschikbaar. Toch bestaat wel aanbod, oftewel software, dat op zijn minst bijdraagt aan het sportief gebruik. Denk hierbij aan het veelgebruikte fietsknooppuntennetwerk of de beschreven

¹ Zie voor een uitgebreide beschrijving van de KBO: Van der Poel, Wezenberg-Hoenderkamp & Hoekman, 2016

stadswandelingen of skateroutes, maar ook activiteitenaanbod zoals bootcamp, yoga in de buitenlucht of een wiel- of hardloopvereniging. Via deskresearch is deze software geïnventariseerd en op kaart gezet.

Eén van de weinige manieren om echt zicht te krijgen op het gebruik, is door gebruik te maken van gegevens die sportapps opleveren. Zo is de app Strava een veelgebruikte app door (sportieve) fietsers en hardlopers, waarmee de afgelegde routes worden geregistreerd. Van deze routes zijn zogeheten *heatmaps* beschikbaar, waarmee zichtbaar wordt welke wegen in meer of mindere mate worden gebruikt. Hoewel de groep gebruikers van de Strava-app geen representatieve afspiegeling is van de (bewegende) bevolking, geeft het wel een indicatie van het gebruik van de openbare ruimte.

Stap 4. Wijkkaarten vervaardigen en wijken scoren

Alle fysieke elementen zijn per wijk geanalyseerd en gebruikt om kaarten te vervaardigen waarop de (kwantiteit van de) hardware per wijk inzichtelijk wordt gemaakt. Zo is bijvoorbeeld te zien waar parken en voet- en fietspaden aanwezig zijn en waar sport- en speelplekken en schoolpleinen liggen. Daarbij worden per deelindicator van de KBO en per wijk de scores inzichtelijk gemaakt en vergeleken met de andere wijken.

Stap 5. Werksessie met betrokkenen vanuit verschillende werkvelden

Naast de kwantiteit van de hardware en het sportief gebruik van de openbare ruimte, is inzicht in de kwaliteit van de hardware en de soft- en orgware gewenst. Als voorbeeld kan een park een grote fysieke ruimte zijn om te sporten en te spelen, maar als deze niet toegankelijk of niet veilig of aantrekkelijk is, dan nodigt dit niet uit om er gebruik van te maken (kwaliteit van de hardware). Een ander voorbeeld is een Cruyff Court, waarvan bekend is dat activiteitenaanbod/begeleiding zorgt voor een hoger gebruik en een groter bereik onder verschillende doelgroepen (software). Om inzicht te krijgen in de kwaliteit van de hardware en de soft- en orgware in de gemeente en specifiek in de wijken, is in de gemeente Schiedam een werksessie georganiseerd met betrokkenen vanuit verschillende werkvelden en invalshoeken (ruimtelijke ordening, sport(beleid), gezondheid, verkeerskunde en landschap)². Daarnaast zijn ook wijkprocesmanagers uitgenodigd om zicht te krijgen op wat er in de wijk speelt, welke activiteiten er aangeboden worden en wat het welbevinden in de wijk of op een specifieke plek is. Aansluitend aan de sessie is de deelnemers gevraagd om voor hun 'eigen' wijk een vragenlijst in te vullen. In de vragenlijst ligt de focus op de beoordeling van de kwaliteit van de hardware.

Stap 6. Rapporteren

In de laatste stap worden de stappen één tot en met vijf bij elkaar gebracht in een rapportage en worden de onderzoeksvragen beantwoord.

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de achtergrond van het sportief gebruik van de openbare ruimte. In dit hoofdstuk wordt onder meer antwoord gegeven op de vraag welke ontwikkelingen van belang zijn voor gemeenten. Ook wordt de Kernindicator Beweegvriendelijke Omgeving (KBO) toegelicht. Vanaf

² Zie bijlage 1 voor een lijst van de deelnemers aan de werksessie

hoofdstuk 3 gaat het specifiek over de gemeente Schiedam. In dit hoofdstuk wordt op gemeente- en wijkniveau een algemene beschouwing van de fysieke elementen (hardware) gegeven. Tevens bevat dit hoofdstuk een kaart met de recreatieve routes en het aanbod aan sportieve activiteiten in de gemeente. In hoofdstuk 4 is per wijk een kaart opgenomen waarin onder meer de aanwezige fiets- en wandelpaden en groenvoorzieningen gevisualiseerd zijn, gevolgd door de scores op de deelindicatoren van de KBO, achtergrondgegevens van de wijk en bevindingen uit de werksessie. De scores op de deelindicatoren van de KBO zijn per wijk weergegeven en afgezet tegen Schiedam als geheel. Hoofdstuk 5 bevat de slotbeschouwing met de beantwoording van de onderzoeksvragen.

2. Aanleiding en achtergrond

In dit hoofdstuk wordt kort geschetst welke huidige (landelijke) ontwikkelingen van invloed zijn op de (toenemende aandacht voor) het sportief gebruik van de openbare ruimte. Zo biedt de aankomende Omgevingswet kansen voor beweegvriendelijke inrichtingsmaatregelen, waardoor mogelijk meer mensen aan de (vernieuwde) beweegrichtlijn gaan voldoen. Tegelijkertijd laten recente cijfers zien dat sporten in de openbare ruimte de laatste jaren sterk is toegenomen en is de verwachting dat deze trend de komende jaren doorzet. De wens van het ministerie van VWS om bij de Kernindicatoren Sport en Bewegen - waarmee de stand van zaken op het terrein van sport en bewegen in de tijd kan worden gevolgd - een aparte kernindicator voor de beweegvriendelijke omgeving te ontwikkelen, sluit aan bij deze ontwikkelingen.

2.1 Bewegvriendelijke omgeving en gezondheid

Omgevingswet

De Omgevingswet, die binnen een aantal jaren (naar verwachting in 2021) in werking treedt, biedt grote kansen als het gaat om het beweegvriendelijk inrichten van de leefomgeving. Binnen de omgevingsvisie, onderdeel van de Omgevingswet, is namelijk naast de traditioneel gezondheids*beschermende* milieuwetgeving ook aandacht en ruimte voor het behalen van gezondheidswinst. In recente publicaties van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) en de Gezondheidsraad (GR) wordt het belang van het inrichten van een gezondheids*bevorderende* leefomgeving onderstreept. Een leefomgeving die gezondheid bevordert, kenmerkt zich in dat gezonde keuzes de makkelijke of logische keuzes zijn. In zo'n omgeving word je bijvoorbeeld uitgenodigd om te bewegen of te sporten. Een beweegvriendelijke omgeving is daarmee een onderdeel van een gezondheidsbevorderende leefomgeving.

In de omgevingsvisie, en in de uitwerking daarvan in het omgevingsplan, wordt de relatie gelegd tussen leefomgeving en sport- en beweeggedrag. Er is afdoende aangetoond dat (meer) beweging leidt tot gezondheidswinst. Als van de inrichting van de omgeving een stimulerende werking op sporten en bewegen uitgaat, dan betekent dit dat (indirect) gezondheidswinst kan worden geboekt. Dat rechtvaardigt aandacht voor deze relatie in de omgevingsvisie, waarmee een grondslag ontstaat voor het opnemen van beweegvriendelijke inrichtingsmaatregelen in omgevingsplannen.

Gemeenten krijgen een grotere verantwoordelijkheid om gezondheidsaspecten in de omgevingsvisie mee te wegen en kunnen dit op verschillende manieren invullen, bijvoorbeeld bij het uitwerken van beleid dat op het creëren van een beweegvriendelijke omgeving is gericht.

Beweegrichtlijn

Een leefomgeving die gezondheid bevordert is dus belangrijk en daar past sportief bewegen goed in. Onlangs is een nieuwe beweegrichtlijn geïntroduceerd (kader 2.1). Deze, en vorige beweegnormen, zijn gericht op het bevorderen van gezondheid. De nieuwe beweegrichtlijn is een minimumrichtlijn: eigenlijk zou er meer bewogen moeten worden. Het is, ongeacht leeftijd, van belang om stevige inspanning te leveren, gecombineerd met spier- en botversterkende activiteiten. Een belangrijke bron hiervoor zijn sportieve activiteiten, of het nu om sportief wandelen of crossfit gaat.

Kader 2.1 Beweegrichtlijnen

Beweegrichtlijnen

De beweegrichtlijn voor volwassenen en ouderen luidt als volgt:

- Bewegen is goed, meer bewegen is beter.
- Doe minstens 150 minuten per week aan matig intensieve inspanning, zoals wandelen en fietsen, verspreid over diverse dagen. Langer, vaker en/of intensiever bewegen geeft extra gezondheidsvoordeel.
- Doe minstens tweemaal per week spier- en botversterkende activiteiten, voor ouderen gecombineerd met balansoefeningen.
- En: voorkom veel stilzitten.

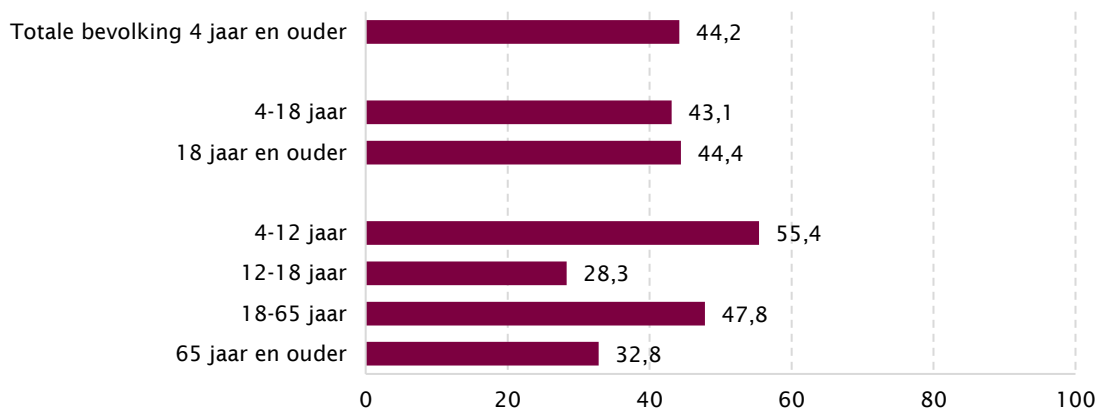
De beweegrichtlijn voor kinderen van 4 tot 18 jaar luidt als volgt:

- Bewegen is goed, meer bewegen is beter.
- Doe minstens elke dag een uur aan matig intensieve inspanning. Langer, vaker en/of intensiever bewegen geeft extra gezondheidsvoordeel.
- Doe minstens driemaal per week spier- en botversterkende activiteiten.
- En: voorkom veel stilzitten.

Bron: Gezondheidsraad, 2017.

In 2017 voldeed in Nederland 44 procent van de bevolking (4 jaar en ouder) aan de nieuwe beweegrichtlijnen (figuur 2.1).

Figuur 2.1 Percentage van de Nederlandse bevolking (4 jaar en ouder) dat voldoet aan de beweegrichtlijn in 2017

Bron: <https://www.volksgezondheidenzorg.info/sport/kernindicatoren/beweeg-en-zitgedrag#!node-beweegrichtlijnen>

De Gezondheidsraad ziet het inrichten van de beweegvriendelijke omgeving als een beloftevolle strategie om op blijvende wijze beweeggedrag te veranderen. Vanuit gezondheidsperspectief is het dus wenselijk om omgevingen zo in te richten dat deze omgevingen beweeg- en sportgedrag bevorderen, en mensen die niet (voldoende intensief) bewegen te inspireren om in ieder geval meer te gaan bewegen of sporten.

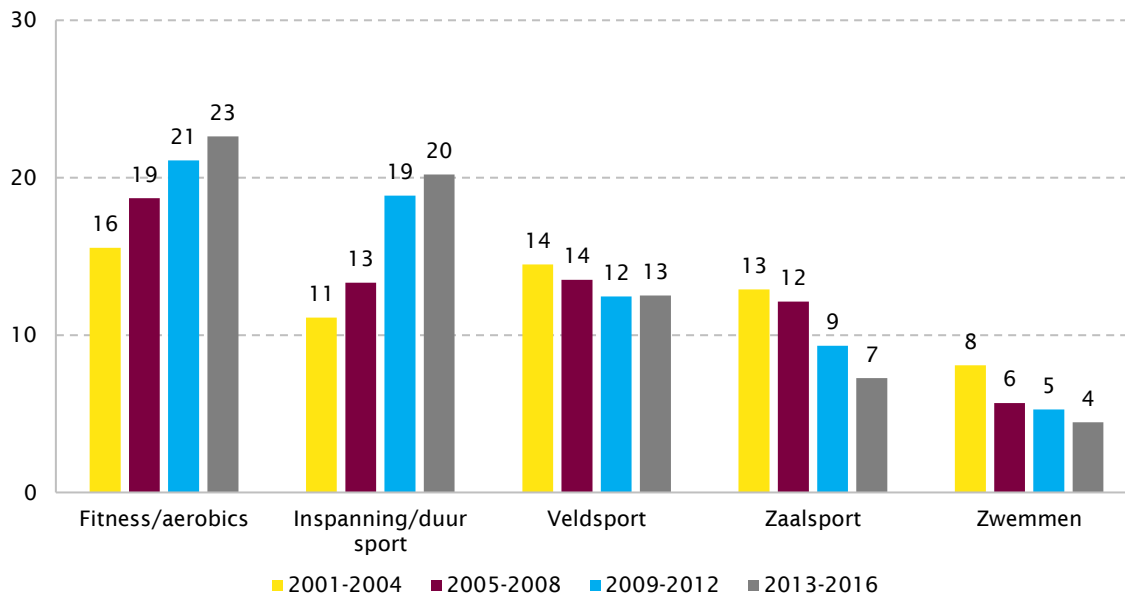
2.2 Ontwikkeling in sportdeelname en gebruik openbare ruimte

De wekelijkse sportdeelname in Nederland is al jaren vrij stabiel en ligt voor Nederlanders (4 jaar en ouder) op 53,5 procent (2016)³. Hoewel deze sportdeelname stabiel is, zijn er wel relevante verschuivingen waarneembaar in de manier waarop wordt gesport. Eén van de belangrijkste verschuivingen in de sport is een toenemende mate van individualisatie. Deze individualisatie van sporten uit zich onder meer in een sterke groei in duursporten (vooral beoefend in de openbare ruimte), zoals hardlopen, skeeleren, fietsen en wandelen, terwijl steeds minder aan zaalsporten, veldsporten en zwemmen wordt gedaan (figuur 2.2). Het is aannemelijk dat deze trend doorzet⁴ en dat daarmee ook de behoefte aan het gebruikmaken van de buitenruimte om sportief te bewegen zal toenemen.

³ <https://www.volksgezondheidenzorg.info/sport/kernindicatoren/sportdeelname-en-clublidmaatschap#!node-sportdeelname-wekelijks>

⁴ www.sportenbewegenincijfers.nl/toekomstverkenning/trendscenario/sportdeelname

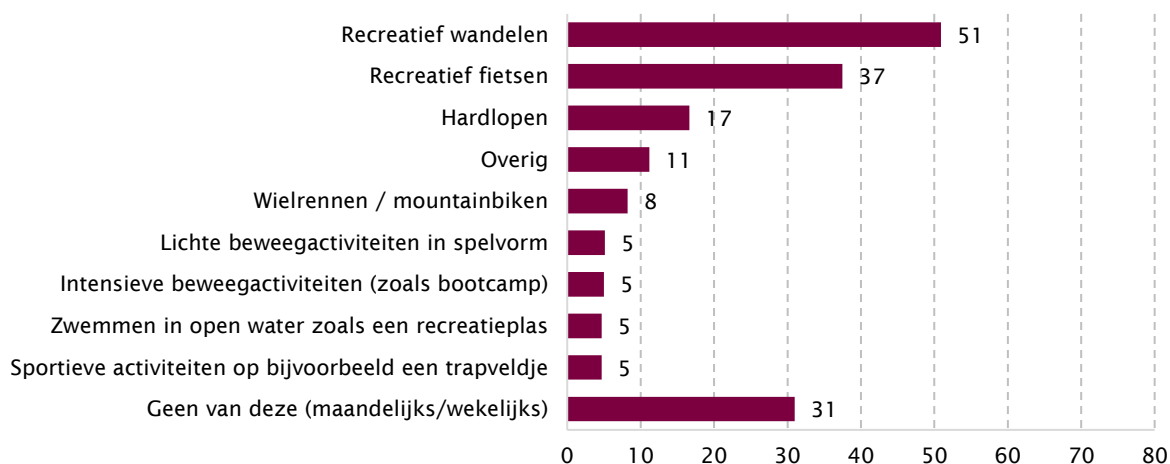
Figuur 2.2 Wekelijkse sportdeelname van de Nederlandse bevolking (12-79 jaar) naar sporttak (in procenten)

Bron: Van den Dool, 2017

In het Nationaal Sportonderzoek 2017 (NSO) is gevraagd welke beweegactiviteiten in de openbare ruimte minimaal maandelijks worden gedaan (figuur 2.3). Wandelen en fietsen zijn veruit het populairst, gevolgd door hardlopen. Hoewel de openbare ruimte daarmee een belangrijke voorziening is naast de traditionele sportaccommodaties, geeft 31 procent van de respondenten aan niet maandelijks te bewegen/sporten in de openbare ruimte.

Figuur 2.3 Beweegactiviteiten in de openbare ruimte (% maandelijks/wekelijks, n=1.530)

Bron: Van Eck & Davids, 2018

2.3 Kernindicator Bewegvriendelijke Omgeving (KBO)

Aanleiding

In 2014 zijn door de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport de Kernindicatoren Sport en Bewegen benoemd om de stand van zaken op dit terrein duurzaam in de tijd te kunnen volgen. Om op beknopte wijze te voorzien in informatie over ontwikkelingen in de ruimtelijke aspecten van sport, zijn twee kernindicatoren ontwikkeld, waaronder de Kernindicator Bewegvriendelijke Omgeving (KBO)⁵. De KBO is voorgesteld vanuit de veronderstelling dat een beweegvriendelijke woonomgeving het beweeggedrag positief beïnvloedt. De KBO gaat daarbij uit van min of meer vaststelbare fysieke kenmerken van de woonomgeving, waarbij (subjectieve) zaken als beleving en beoordeling van veiligheid en toegankelijkheid niet worden meegenomen. De KBO is beperkt tot de fysieke omgevingskenmerken, omdat deze het meest stabiel zijn in de tijd, objectief zijn te registreren en data hierover het best beschikbaar zijn.

De KBO is opgebouwd uit zes elementen die zelf weer kunnen bestaan uit categorieën. Per element wordt een score op een vijfpuntschaal berekend. Het gemiddelde van deze zes scores levert vervolgens de score op de KBO op. De volgende zes elementen worden onderscheiden:

1. Dichtheid sportvoorzieningen;
2. Sport- en speelplekken;
3. Sport-, speel- en beweegruimte;
4. Routes (paden);
5. Buitengebied;
6. Nabijheid van voorzieningen.

De afzonderlijke elementen zijn afgezet tegen het aantal inwoners per gemeente en vervolgens ingedeeld in vijf klassen. Door in de toekomst de berekening te herhalen, met nieuwe gegevens voor de elementen en de inwoneraantallen, maar met dezelfde klasse-indeling, kan de beweegvriendelijkheid van de omgeving in de tijd worden gemonitord. Hiermee kunnen ontwikkelingen tussen gemeenten/regio's, maar ook op verschillende deelindicatoren inzichtelijk worden gemaakt.

De landelijke uitkomst van de kernindicator (2,56) is een vrij abstracte grootte, maar de onderliggende deelindicatoren op gemeenteniveau zijn een goed uitgangspunt om de sportieve ruimte in een gemeente in kaart te brengen. In de volgende paragraaf lichten we de zes deelindicatoren kort toe⁶.

⁵ Zie voor meer informatie over de (andere) kernindicatoren www.volksgezondheidszorg.info/sport/kernindicatoren#node-inhoud-kernindicatoren-sport.

⁶ Zie voor een uitgebreide beschrijving van de KBO: Van der Poel, Wezenberg-Hoenderkamp & Hoekman, 2016.

Deelindicatoren

Het eerste element is de dichtheid van sportaccommodaties per 10.000 inwoners. Bij de berekening van de dichtheid is rekening gehouden met de diversiteit aan sportmogelijkheden in en capaciteit van de accommodaties. Een sporthal telt zwaarder mee dan een gymzaal en een sportpark met drie natuurgrasvelden telt minder zwaar mee dan een sportpark van dezelfde omvang met kunstgrasvelden.

Het tweede element bestaat uit de overige (overwegend openbare) sport- en speelplekken. Dit element bestaat uit vier categorieën: 1) 'gemerkte' sport- en speelplekken (zoals Cruyff Courts en Krajicek Playgrounds), 2) niet-gemerkte sport- en speelplekken (zoals skateparken en speeltuinen), 3) schoolterreinen die buiten schooltijd vrij toegankelijk zijn en geschikt zijn voor beweegactiviteiten (Gezonde Schoolpleinen en Schoolplein14) en 4) openbaar zwembad, speelvijvers en speelbossen.

Het derde element van de KBO is opgebouwd uit vier categorieën sport-, speel- en beweegruimte en worden per gemeente uitgedrukt in aantal hectaren per 10.000 inwoners. Hierbij gaat het om specifieke oppervlaktes, overwegend in de openbare ruimte, die, hoewel daar niet of nauwelijks specifiek voor ingericht, toch gelegenheid bieden voor sporten en bewegen. Het gaat daarbij om 1) parken en plantsoenen (gelegenheid tot wandelen, fietsen, spel, bootcamps, etc.), 2) water dat geschikt is voor sportief-recreatief gebruik (roeien, schaatsen, zeilen, kanopolo, etc.), 3) volkstuinten (tuinieren kan gezien worden als een vorm van matig intensief bewegen in de publieke ruimte) en 4) stoepen breder dan 3 meter (geschikt voor wandelen en kinderspel).

Het vierde element zijn routes waarop actief kan worden bewogen. We meten hier niet de uitgezette routes, maar de paden, in strekkende meters per 10.000 inwoners. De eerste categorie betreft fietspaden, de tweede wandelpaden en de derde buitenweggetjes, die vooral door landbouwverkeer en bestemmingsverkeer worden gebruikt en goed geschikt zijn voor medegebruik door fietsers en wandelaars. Vanwege het ontbreken van een goede landelijke registratie van de ruiterspaden, maken deze nog geen onderdeel uit van de analyse.

Het vijfde element bestaat uit drie categorieën buitengebied, die medegebruik voor sport-, speel- en beweegactiviteiten toestaan. Het gaat hier om bos, heide en zand/strand. Water is al meegenomen bij het derde element. Het gaat bij buitengebied om oppervlakte in aantal hectaren per 10.000 inwoners.

Het zesde element wordt gevormd door afstand tot voorzieningen in de woonomgeving die, in elk geval voor bepaalde bevolkingsgroepen, een dagelijks of wekelijks gebruik kennen. De veronderstelling is dat hoe korter de afstand tot deze voorzieningen is, hoe vaker men deze voorzieningen lopend of fietsend zal bezoeken.

In bijlage 2 staat de opbouw van de Kernindicator Bewegvriendelijke Omgeving schematisch weergegeven.

Landelijke resultaten

De landelijke Kernindicator Bewegvriendelijke Omgeving (KBO) bedraagt 2,56 (tabel 2.1). Dat wil zeggen: de beweegvriendelijkheid van de omgeving berekend aan de hand van de zes deelindicatoren, voor heel Nederland krijgt de waarde 2,56 (op een schaal van 1-5). De kernindicator verschilt op het niveau van de VSG-regio's met een heel punt tussen de regio's Zuid-Holland-Zuid (2,16) en Drenthe (3,19) en met bijna 2,7 punten tussen de gemeenten Hendrik-Ido-Ambacht (1,35) en Coevorden (4,04). Kijken we naar de onderliggende elementen, dan blijkt dat gemeenten heel divers scoren op onderdelen. Hierbij is het overigens niet zo dat als gemeenten bijvoorbeeld hoog scoren op het onderdeel 'buitengebied', deze gemeenten ook altijd hoog scoren op het onderdeel 'paden'.

Tabel 2.1 Scores deelindicatoren Kernindicator Bewegvriendelijke Omgeving (KBO)

Deelindicator	Score	VSG-regio: laagste score	VSG-regio: hoogste score
Sportaccommodaties	2,31	1,15 (Amsterdam)	3,65 (Limburg-Noord)
Sport- en speelplekken	1,88	1,04 (Zuid-Limburg)	2,81 (Amsterdam)
Sport-, speel- en beweegruiimte	3,09	2,14 (Gooi en Vechtstreek)	4,29 (Flevoland)
Routes	2,33	1,16 (Amsterdam)	4,03 (Drenthe)
Buitengebied	2,04	0,76 (Zaanstreek en Waterland)	3,85 (Limburg-Noord)
Nabijheid	3,70	2,23 (Fryslân)	4,49 (Haaglanden en Amsterdam)
<i>KBO</i>	<i>2,56</i>	<i>2,16 (Zuid-Holland-Zuid)</i>	<i>3,19 (Drenthe)</i>

Bron: Van der Poel, Wezenberg-Hoenderkamp & Hoekman, 2016.

Schiedam

De kernindicator en de deelindicatoren zijn voor alle gemeenten bekend. Om te beoordelen hoe Schiedam scoort, is Schiedam vergeleken met gemeenten die vergelijkbaar zijn qua inwoneraantal en stedelijkheid (tabel 2.2). Schiedam scoort gemiddeld ten opzichte van vergelijkbare gemeenten op de totale kernindicator. Kijken we naar de deelindicatoren, dan zien we dat Schiedam laag scoort op de elementen sportvoorzieningen, routes/paden en buitengebied, maar op de elementen nabijheid en sport-, speel- en beweegruiimte tot de hoogst scorende gemeenten behoort. Veel stedelijke gemeenten, zoals Schiedam, scoren relatief laag op het aantal sportaccommodaties. Dit betekent niet per definitie dat dit slecht is. Het kan ook zijn dat sportvoorzieningen een hogere bezetting kennen dan bijvoorbeeld in een landelijke gemeente met meer (verspreide) sportvoorzieningen.

Tabel 2.2 Scores (kern)indicator Schiedam in vergelijking tot gemeenten van vergelijkbare omvang (70.000 – 80.000 inwoners)

Gemeente	(kern)indicator	Sportvoorzieningen	Speelplekken	Beweegruimte	Routes/paden	Buitengebied	Nabijheid
Lelystad	2,81	1,00	1,50	5,00	4,00	2,33	3,00
Almelo	2,72	1,00	4,00	3,67	1,67	1,67	4,33
Roosendaal	2,46	3,00	1,75	2,00	1,67	2,33	4,00
Vlaardingen	2,39	1,00	1,00	4,00	2,00	1,33	5,00
Leidschendam-Voorburg	2,38	1,00	2,25	3,67	1,33	1,00	5,00
Hoorn	2,35	2,00	2,75	2,33	1,33	0,67	5,00
Schiedam	2,31	1,00	2,50	4,33	1,00	0,33	4,67
Purmerend	2,19	1,00	2,50	3,00	1,00	0,67	5,00
Gouda	2,17	3,00	1,00	2,33	1,00	0,67	5,00
Rotterdam-Rijnmond (Regio)	2,31	1,21	1,88	3,79	1,45	1,34	4,19
Nederland	2,56	2,31	1,88	3,09	2,33	2,04	3,70

Bron: Van der Poel, Wezenberg-Hoenderkamp & Hoekman, 2016.

De resultaten van de kernindicator wijzen erop dat de fysieke voorwaarden voor het sportief gebruik van de openbare ruimte in Schiedam op onderdelen voor verbetering vatbaar zijn. De vraag is echter in hoeverre dat voor heel Schiedam geldt, of dat de focus vooral op enkele wijken gericht zou moeten zijn. In het volgende hoofdstuk wordt daarom ingezoomd op de wijken van de gemeente Schiedam.

3. Sportief te gebruiken openbare ruimte in Schiedam

Sport en bewegen in de openbare ruimte is niet nieuw voor de gemeente. In Schiedam zijn al veel voorzieningen aanwezig, die, hoewel niet altijd primair voor sport of bewegen gerealiseerd, goed gebruikt kunnen worden voor sportieve activiteiten. Denk aan speelplekken voor kinderen, maar ook aan parken waarin wandelaars of bootcampers terecht kunnen. In dit hoofdstuk beschrijven we de aanwezige fysieke elementen (hardware), maar ook een aantal ‘zachtere’ elementen (software), zoals de plekken waar hardloopgroepen starten, fietsroutes liggen of een kanovereniging actief is.

3.1 Gebruikte gegevens

Zoals in hoofdstuk 1 beschreven, brengen we de fysieke sportieve ruimte in kaart met de Kernindicator Bewegvriendelijke Omgeving (hoofdstuk 2) als vertrekpunt. Waar mogelijk hebben we landelijke datasets aangevuld met lokale gegevens. Dit levert met name voor de sport- en speelplekken een goede aanvulling op, omdat kleine trapveldjes of speelplekken niet allemaal in landelijke datasets geregistreerd staan. Alle gegevens zijn afgezet tegen het aantal inwoners per wijk, waardoor het mogelijk wordt om wijken met elkaar te vergelijken.

Bij de interpretatie van de resultaten is het belangrijk om te realiseren dat wijkgrenzen (zie kaart 4.1 in hoofdstuk 4) worden gebruikt om wijken te ‘scoren’, terwijl inwoners ook gebruik kunnen maken van voorzieningen in aangrenzende wijken (al dan niet binnen Schiedam). In de doorontwikkeling van de KBO wordt onderzocht of ‘over de wijkgrenzen heen’ gekeken kan worden.

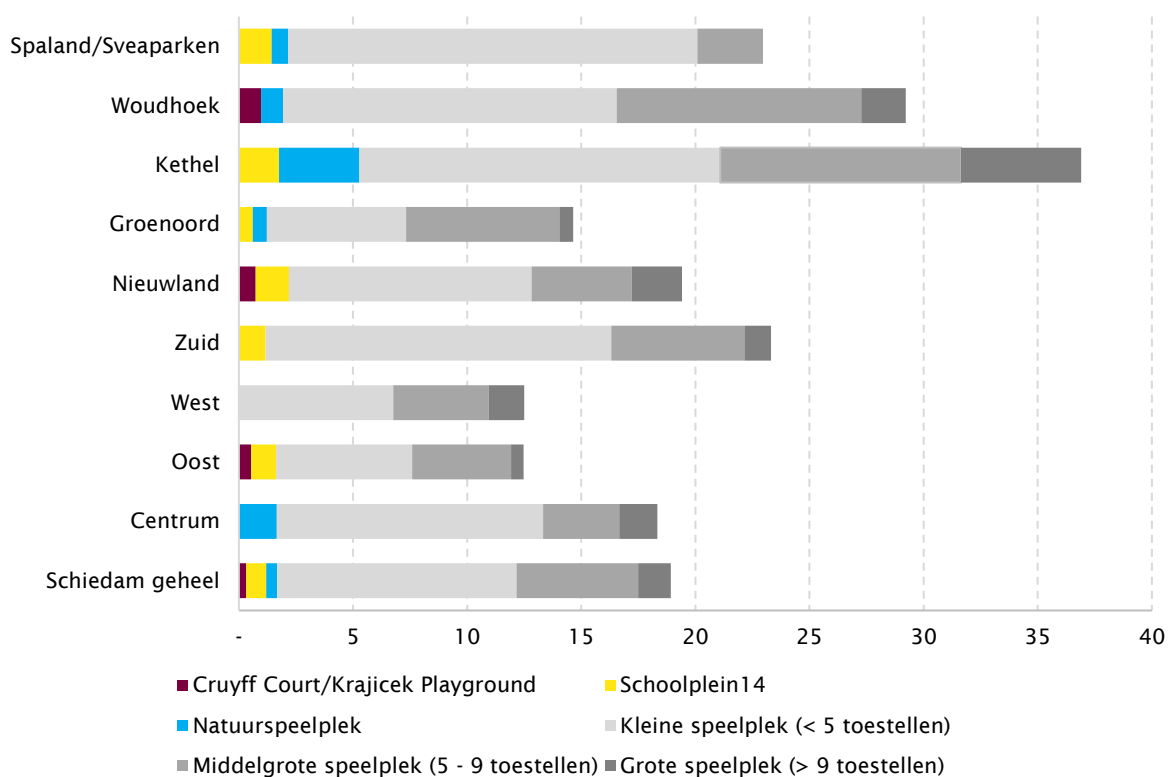
3.2 Hardware (fysieke elementen) op gemeenteniveau

Sport- en speelplekken

Voor de sport- en speelplekken is gebruikgemaakt van datasets van de gemeente Schiedam (afdeling Openbare Ruimte), Cruyff Foundation, Krajicek Foundation en Staatsbosbeheer. Gegevens over de schoolpleinen en het zwemwater zijn afkomstig van respectievelijk www.gezondeschool.nl en www.zwemwater.nl.

De gemiddelde score op het element ‘sport- en speelplekken’ is 18,9 (per 1.000 inwoners jonger dan 15 jaar) voor heel Schiedam. In figuur 3.1 is te zien dat wijken heel divers scoren op dit element. Niet alle wijken hebben een ‘gemarkeerde speelplek’. Hierbij gaat het om playgrounds zoals Cruyff Courts (1) en Krajicek Playgrounds (3). De niet-gemarkeerde speelplekken zijn, afhankelijk van het aantal speelelementen, ingedeeld in kleine (minder dan 5 speelelementen), middelgrote (5-9 speelelementen) en grote (meer dan 9 speelelementen) speelplekken. De wijken Kethel en Woudhoek scoren relatief hoog op het aantal speelplekken, terwijl wijk Oost relatief over het minste aantal speelplekken beschikt. 11 schoolpleinen (in 6 wijken) zijn ingericht volgens het Schoolplein14 concept, terwijl vijf wijken natuurlijke speelplekken zijn.

Figuur 3.1 Aantal sport- en speelplekken per wijk in Schiedam (per 1.000 inwoners jonger dan 15 jaar)

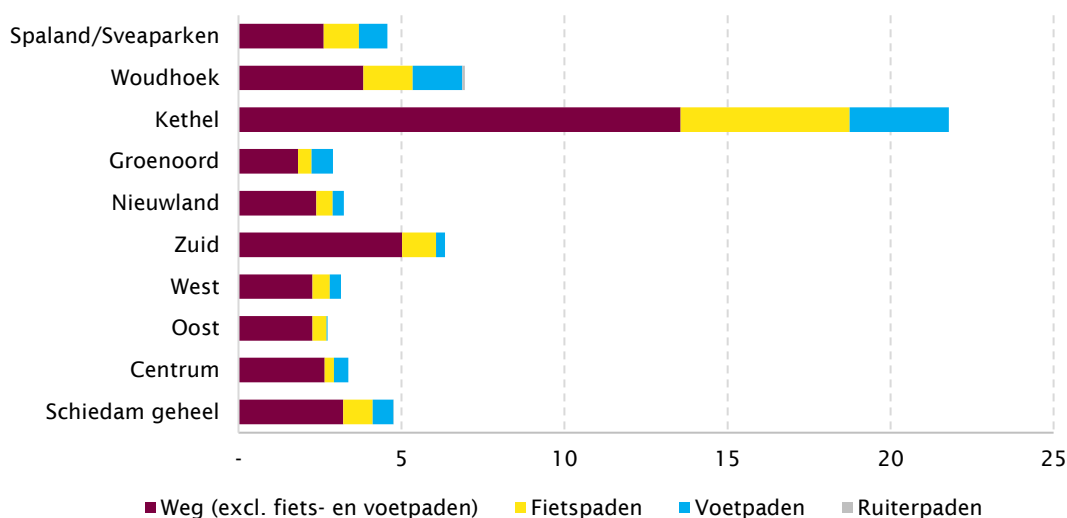
Bron: Gemeente Schiedam (2018); Cruyff Foundation (2018); Krajicek Foundation (2018); www.gezondeschool.nl (2018); www.zwemwater.nl (2018); www.staatsbosbeheer.nl (2018). Bewerking: Mulier Instituut.

Fiets-, voet- en ruiterspaden

De paden, met uitzondering van de ruiterspaden, zijn afkomstig uit de topografische kaart (TOP10NL) van het Kadaster. De ruiterspaden komen uit Open StreetMap.

Het gemiddeld aantal kilometer aan fiets-, voet- en ruiterspaden in Schiedam is 4,8 kilometer (per 1.000 inwoners). Hierbij zijn de wegen (voor gemengd verkeer), fiets-, voet- en ruiterspaden meegenomen. De wijk Oost heeft relatief de minste paden, terwijl Kethel relatief de meeste paden heeft. Dit laatste wordt veroorzaakt door enerzijds een hoog aantal paden en anderzijds een laag aantal inwoners. In de gemeente zijn geen ruiterspaden, met uitzondering van de wijk Woudhoek. Hier zijn ruiterspaden verbonden met het buitengebied (Midden-Delfland).

Figuur 3.2 Aantal kilometer fiets-, voet- en ruiterspaden per wijk in Schiedam (per 1.000 inwoners)

Bron: TOP10NL (Kadaster, 2017); Open StreetMap (2017). Bewerking: Mulier Instituut.

Sport-, speel- en beweegruijnte

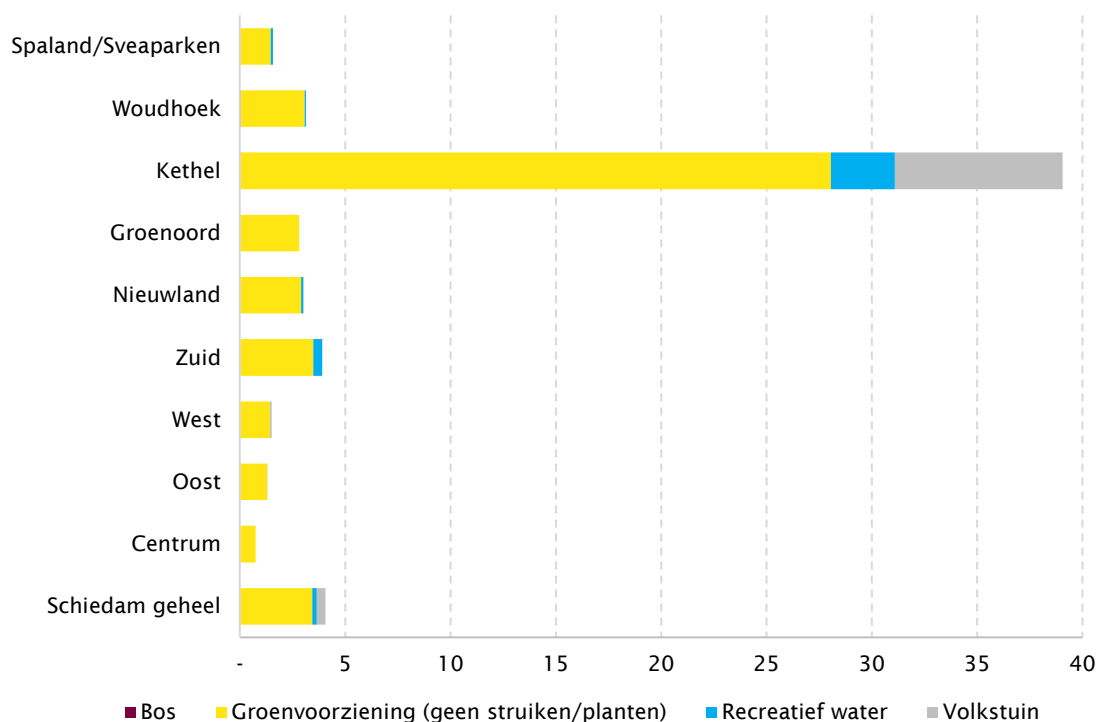
De gegevens voor de sport-, speel- en beweegruijnte zijn afkomstig van de gemeente Schiedam, het Centraal Bureau voor de Statistiek en het Kadaster.

Gemiddeld scoort Schiedam 4,1 hectare (per 1.000 inwoners) op de sport-, speel- en beweegruijnte. Voor de analyse op gemeenteniveau zijn de KBO deelindicatoren buitengebied en de deelindicator sport-, speel- en beweegruijnte bij elkaar gevoegd, waardoor zowel bos, als parken/plantsoenen (groenvoorziening⁷), volkstuinen en recreatief water onder deze categorie vallen. Schiedam scoort als gemeente laag op buitengebied, maar grenst aan de noordkant aan het open (natuur)gebied Midden-Delfland, waar volop gerecreëerd kan worden. Voor veel Schiedammers is dit gebied goed bereikbaar en aantrekkelijk om te bewegen/sporten.

De wijk Kethel scoort op dit element veruit het hoogste. De volkstuinencomplexen en het Beatrixpark met veel groen en recreatief water zorgen dat deze wijk goed scoort op de sport-, speel- en beweegruijnte. De wijken Zuid, Woudhoek, Nieuwland en Groenoord verschillen qua ruimte niet veel van elkaar en scoren na Kethel het hoogste. Dichtbebouwde wijken zoals Centrum en Oost hebben beperkte beweegruijnte, doordat huizen veelal dicht op elkaar zijn gebouwd en hierdoor de ruimte voor onder andere parken ontbreekt. Bos, heide en zand/strand komen in Schiedam in geringe mate (bos) of niet (heide, zand/strand) voor.

⁷ Bij groenvoorziening zijn elementen als rozenperken en perken met heesters/struiken niet meegenomen in de analyse en is een minimale grootte van 100m² gehanteerd.

Figuur 3.3 Aantal hectare sport-, speel- en beweegruijnte per wijk in Schiedam (per 1.000 inwoners)

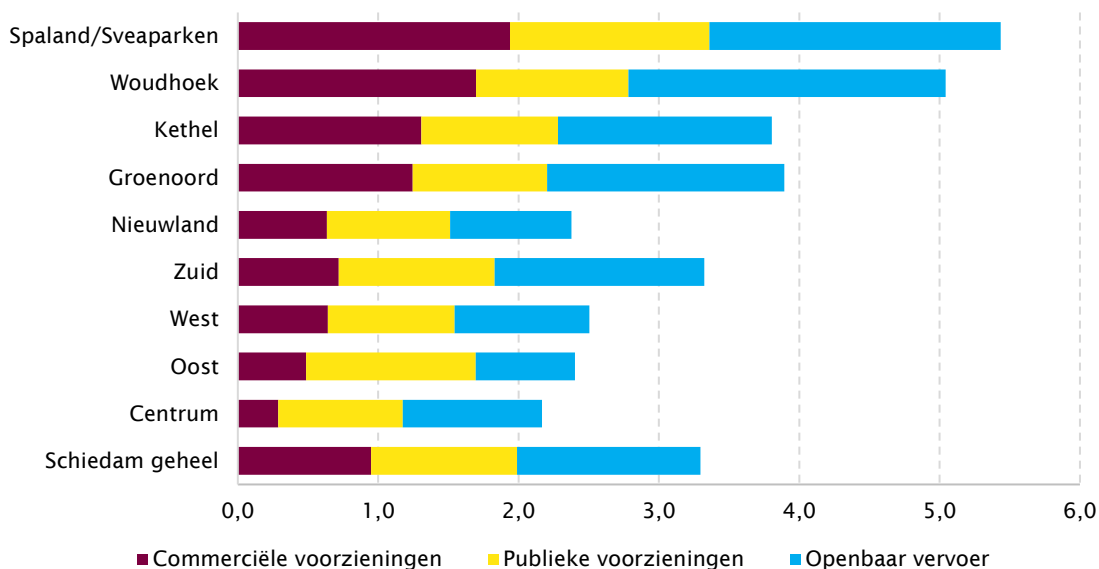
Bron: Gemeente Schiedam (2017); Bodemstatistiek (CBS, 2012); Basisregistratie Grootchalige Topografie (Kadaster, 2017). Bewerking: Mulier Instituut.

Nabijheid voorzieningen

Voor de nabijheid van voorzieningen is gebruikgemaakt van de nabijheidsstatistieken van het CBS en de bushaltes uit Open StreetMap.

Gemiddeld hebben inwoners van Schiedam binnen 1 kilometer zowel publieke als commerciële voorzieningen beschikbaar. Naar de bus en trein moet gemiddeld 1,3 kilometer worden gereisd. De mensen uit Spaland/Sveaparken en Woudhoek moeten gemiddeld het verste reizen, terwijl inwoners van de wijken Centrum, Oost en Nieuwland gemiddeld de kortste afstand tot voorzieningen hebben.

Figuur 3.4 Nabijheid voorzieningen per wijk in Schiedam (gemiddelde afstand in kilometers)

Bron: Nabijheidsstatistiek (CBS, 2017); Open StreetMap (2017). Bewerking: Mulier Instituut.

3.3 Software en gebruik op gemeenteniveau

Routes en sportieve activiteiten

Naast de in de vorige paragraaf beschreven hardware, zijn er ook ‘zachte’ elementen (software) die het gebruik van de openbare ruimte faciliteren en/of stimuleren. Zo zijn fietsroutes (denk aan fietsknooppunten) en wandelroutes bij veel mensen populair. Maar ook meer moderne sportieve activiteiten zoals een *obstacle run*, bootcamp of een skatetocht worden populairder.

Door middel van deskresearch is een inventarisatie gemaakt van deze software (kaart 3.1). Naast de recente vernieuwing van het fietsknooppuntensysteem zijn de afgelopen jaren ook regionale knooppuntensystemen aangelegd voor wandelen, skaten en varen (niet op de kaart). De kaart laat zien dat het fietsknooppuntennetwerk en diverse wandelroutes- en knooppunten de gemeente doorkruisen en zorgen voor verbindingen met Midden-Delfland. Ook de skateroutes zijn aan de noordkant te vinden. Het is opvallend is dat in het Beatrixpark niet veel activiteiten zijn gevonden. Tijdens de werksessie is aangegeven dat dit park inderdaad nog wel intensiever gebruikt zou kunnen worden en dat het nu nog hinder ondervindt van een slecht imago (vanwege voorvallen uit het verleden).

TC Rijnmond is een Schiedamse toerfietsclub die het hele jaar door tientallen (recreatieve) fietstochten in groepsverband organiseert. Het clubhuis van TC Rijnmond is gehuisvest bij de voetbalvereniging Hermes-DVS. Ook maken diverse verenigingen (fietsen/hardlopen) uit de omliggende gemeenten gebruik van de openbare ruimte in Schiedam.

Kaart 3.1 Sportief gebruik openbare ruimte in Schiedam

■ Trimbanen en buitenbeweegplekken	■ Natuurspeelplek	— Wandelroute
■ Skatepark of skatevoorziening	■ Sportveldjes	— Fietsroute
■ Schoolplein14	■ Bootcamp	— Skateroute
■ Jeu de boulesbanen	■ Beachsport	

Bronnen: Fietsplatform (2017); Wandelplatform (2017); Gemeente Schiedam (sportgids.nl) (2017); diverse lokale websites over bootcamp (2017). Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

Noot: Op de kaart staan de speelplekken niet apart afgebeeld. Deze staan wel op de wijkkaarten in hoofdstuk 4.

Hardloop- en fietsroutes volgens Strava

Van de Nederlandse volwassenen gebruikt 31 procent een elektronisch hulpmiddel om te sporten en bewegen, zoals wearables of apps (Van den Dool, Hover en Vos, 2017). Van de regelmatige sporters is dat 41 procent. Van de fietsers en hardlopers benut een meerderheid een hulpmiddel. Veruit de belangrijkste reden om een hulpmiddel te gebruiken, is inzicht in eigen prestaties (72% gebruikers). Binnen de hulpmiddelen om te sporten en bewegen, wordt de app het meest gebruikt (59% van gebruikers, 18% van bevolking). Strava is, na Runkeeper, de meest gebruikte app (11% van gebruikers).

De Strava-gegevens zijn beschikbaar als *heatmap*, waarmee inzicht wordt verkregen in welke routes in meer of mindere mate worden gebruikt (door de Strava-gebruikers). De overzichtskaarten (kaarten 3.2 en 3.3) en de ingezoomde kaarten (Beatrixpark, kaarten 3.4 en 3.5) laten zien dat ‘doorgaande’ wegen veelal worden gebruikt en dat de snelwegen via de onderdoorgangen worden gepasseerd. Het Beatrixpark wordt wandelend zowel in de richting oost-west, als in de richting noord-zuid gebruikt, terwijl fietsend vooral de noord-zuidroute populair is. Tijdens de werksessie bleek dat deze route ook door veel forensen wordt gebruikt, die de app ook gebruiken om hun prestaties te meten.

Kaart 3.2 Strava *heatmap* gemeente Schiedam - hardlopen, gebaseerd op activiteiten in de periode februari 2016 – februari 2018

Bron: Strava (2018). Bewerking: Mulier Instituut.

Noot: het gebruik wordt in kleurschaal weergegeven: lichtblauw (laag gebruik) – donkerblauw – rood (hoog gebruik).

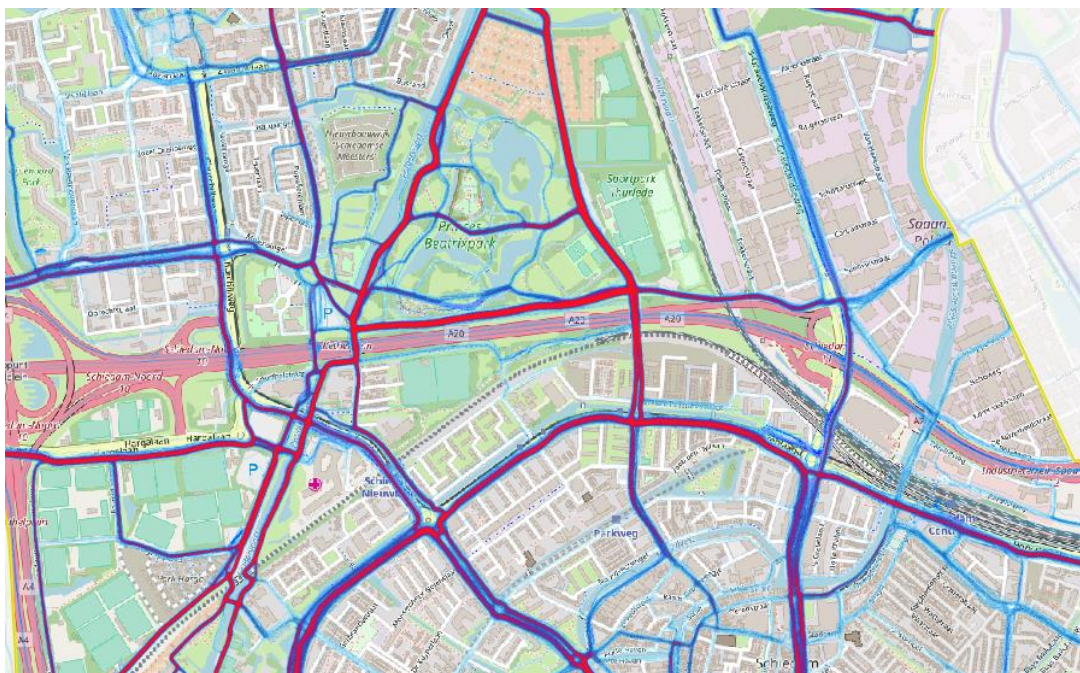
Kaart 3.3 Strava *heatmap* gemeente Schiedam – fietsen, gebaseerd op activiteiten in de periode februari 2016 – februari 2018

Bron: Strava (2018). Bewerking: Mulier Instituut.

Noot: het gebruik wordt in kleurschaal weergegeven: lichtblauw (laag gebruik) – donkerblauw – rood (hoog gebruik).

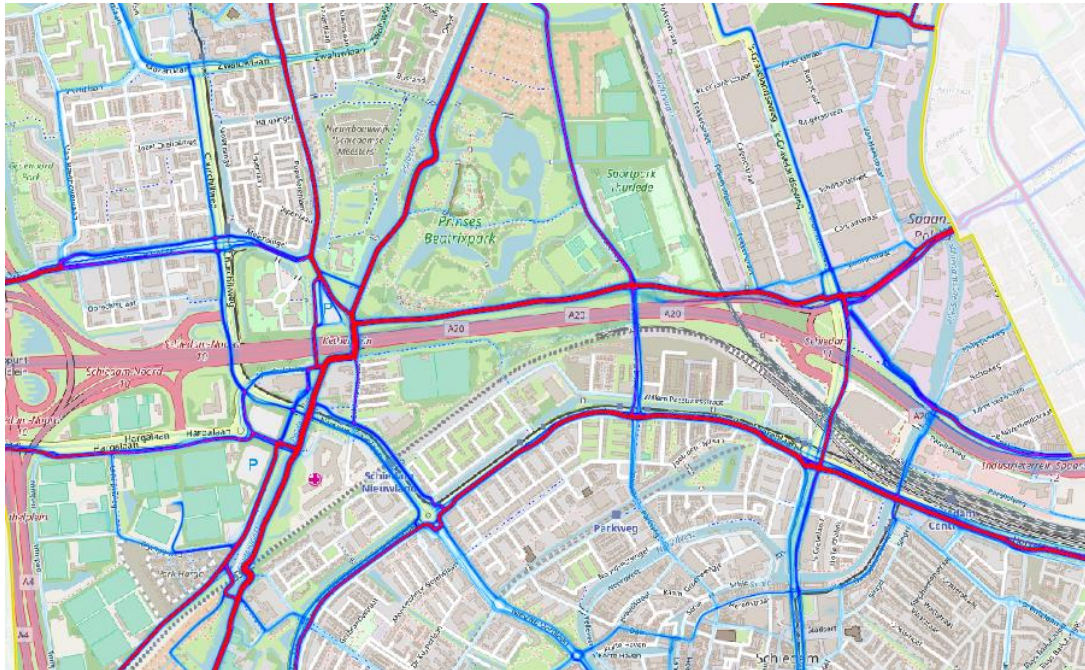
Kaart 3.4 Strava *heatmap* Beatrixpark Schiedam – wandelen, gebaseerd op activiteiten in de periode februari 2016 – februari 2018

Bron: Strava (2018). Bewerking: Mulier Instituut.

Noot: het gebruik wordt in kleurschaal weergegeven: lichtblauw (laag gebruik) – donkerblauw – rood (hoog gebruik).

Kaart 3.5 Strava *heatmap* Beatrixpark Schiedam – fietsen, gebaseerd op activiteiten in de periode februari 2016 – februari 2018

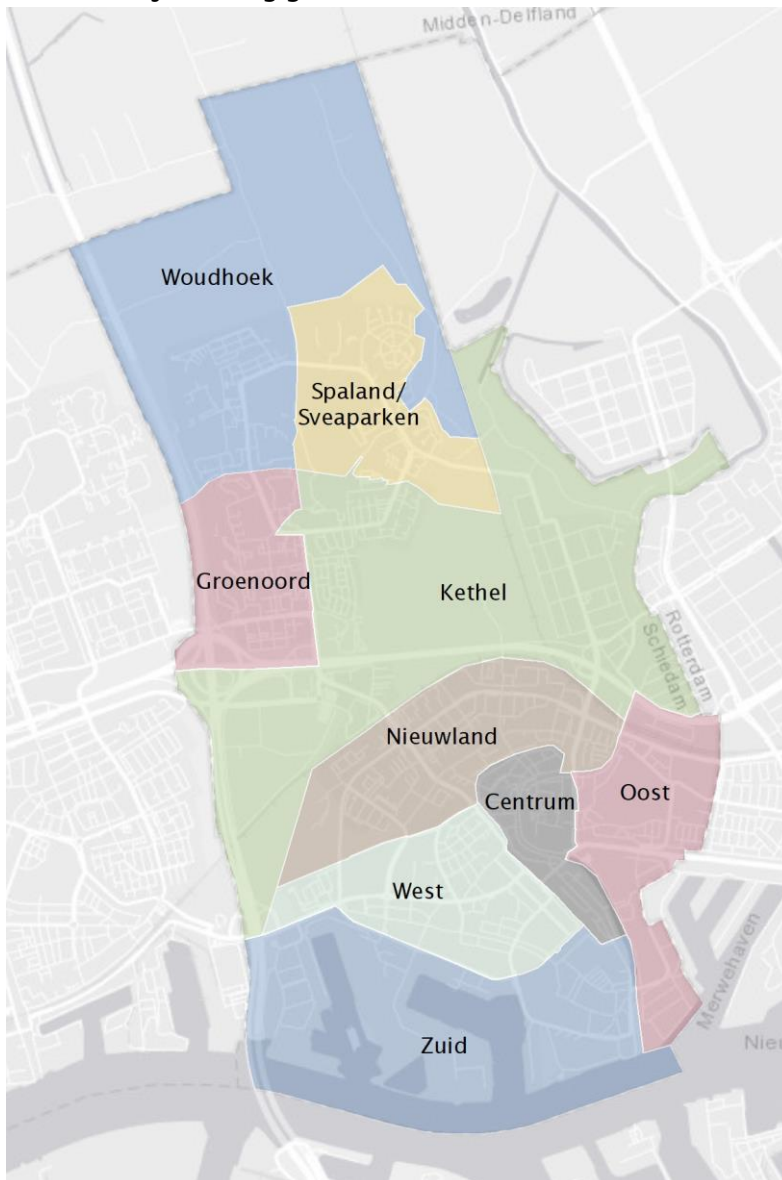
Bron: Strava (2018). Bewerking: Mulier Instituut.

Noot: het gebruik wordt in kleurschaal weergegeven: lichtblauw (laag gebruik) – donkerblauw – rood (hoog gebruik).

4. Wijkanalyses sportief te gebruiken openbare ruimte

In de volgende paragrafen wordt per wijk (kaart 4.1) allereerst een wijkkaart gepresenteerd met daarin de fysieke elementen (hardware) afgebeeld. Onder de kaart staan de scores op de onderdelen Sport- en speelplekken, Paden, Sport-, speel- en beweegruiimte, en Nabijheid. Daarna staat van de betreffende wijk een samenvatting van de wijkkenmerken⁸ en de bevindingen uit de werksessie. Wanneer voor de wijk een vragenlijst is ingevuld door de deelnemer(s) aan de werksessie, staan die uitkomsten ook weergegeven.

Kaart 4.1 Wijkindeling gemeente Schiedam

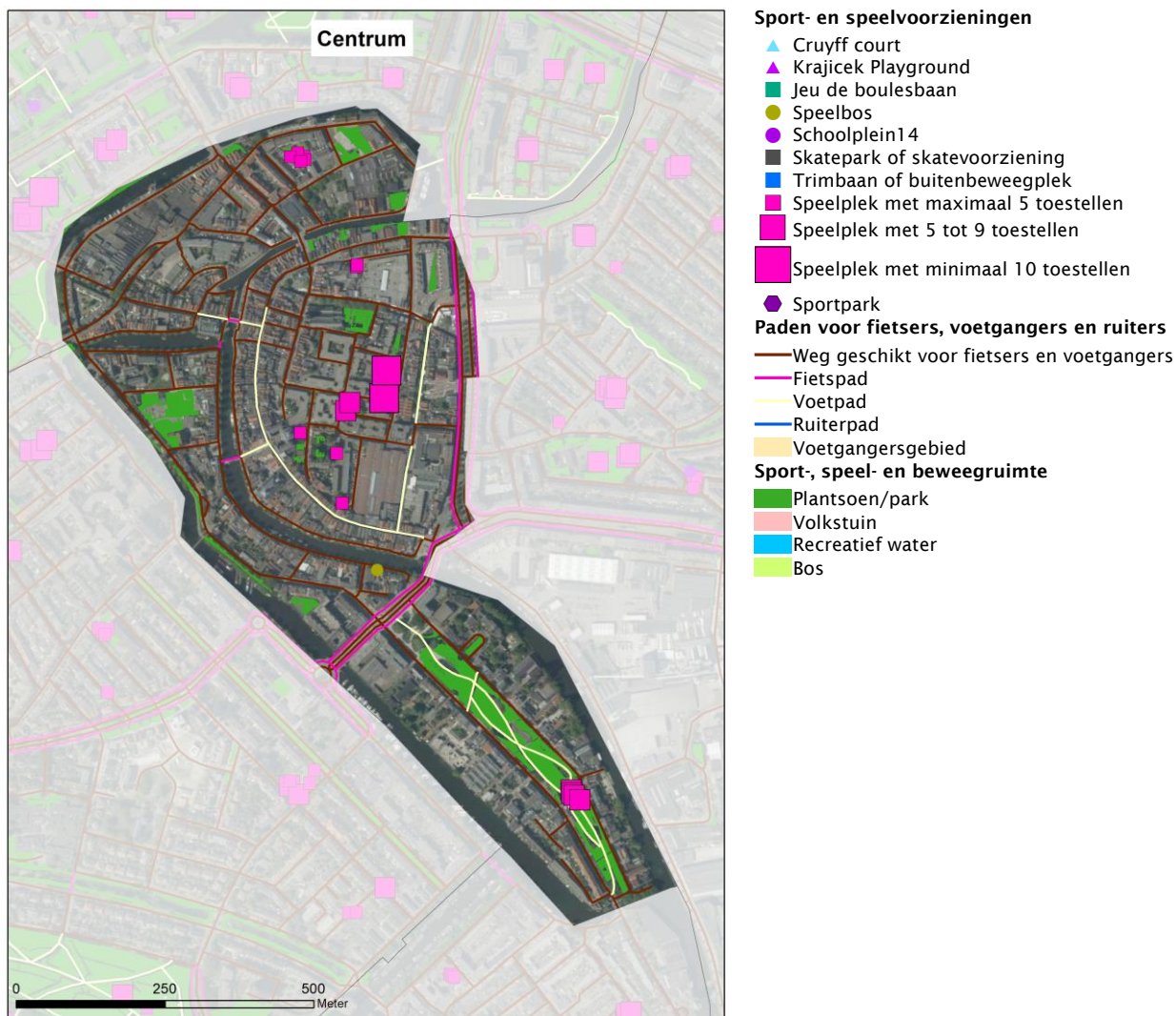

Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

⁸ In bijlage 3 zijn deze gegevens voor Schiedam in zijn geheel opgenomen.

4.1 Centrum

Kaart 4.2 Wijkkaart Centrum

Tabel 4.1 Scores bewegvriendelijke omgeving gemeente Schiedam en wijk Centrum

	Schiedam	Centrum
Sport- en speelplekken (aantal per 1.000 inwoners < 15 jaar)	18,92	18,33
Fiets-, wandel- en ruiterspaden (meter per 1.000 inwoners)	4.760	3.370
Sport-, speel- en beweegruiimte (m ² per 1.000 inwoners)	40.585	7.582
Nabijheid voorzieningen (kilometer)	3,30	2,17

Groen: 2 wijken met de hoogste score (bij nabijheid voorzieningen: 2 wijken met laagste score).

Roze: 2 wijken met de laagste score (bij nabijheid voorzieningen: 2 wijken met hoogste score).

Niet gekleurd: 5 wijken met middelste scores.

Wijkenmerken

Tabel 4.2 Demografie gemeente Schiedam en wijk Centrum

	Schiedam	Centrum
Aantal inwoners	77.838	4.620
Leeftijdsopbouw		
< 18 jaar	16	16
18 - 34 jaar	12	25
35 - 49 jaar	27	24
50 - 64 jaar	27	24
65 jaar en ouder	17	12
Samenstelling huishoudens		
Eenpersoonshuishoudens	41	50
Meerpersoonshuishoudens zonder kinderen	26	26
Meerpersoonshuishoudens met kinderen	34	25
Migratie-achtergrond		
Nederlandse achtergrond	59	63
Westerse achtergrond	12	11
Niet-westerse achtergrond	29	26
Verwachte groei/krimp tot 2035	+2%	+11%
Sociale index⁹		6,3 voldoende
% inwoners (18-79) dat voldoet aan combinorm	61%	66%
Percentage inwoners lid van één of meer sportverenigingen	17%	18%
Percentage inwoners dat de gezondheid als (zeer) goed beschouwt	75%	84%

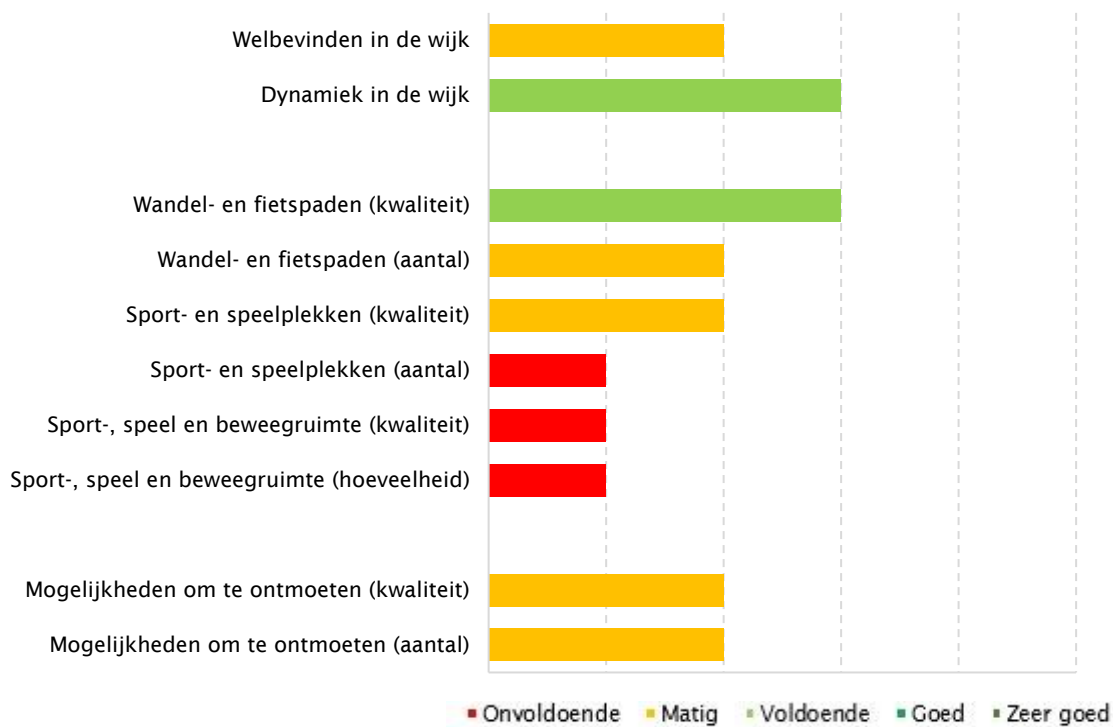
Bevindingen werksessie

- De groep volwassenen is groot, maar zij vinden hun weg wel, ook buiten de wijk.
- Meer aandacht voor het maken van een ommetje langs de grachten of door het oude centrum is gewenst.
- In het centrum is weinig ruimte voor het realiseren van (sport-)voorzieningen. Idee wordt geopperd dat (meer) sportieve evenementen in het centrum worden georganiseerd, of in ieder geval daar starten en/of finishen. Bijvoorbeeld rondje haven: wie is het snelste naar de haven en weer terug.
- In het winkelgebied mag je ook fietsen, verder is er niet veel ruimte voor aparte routes.
- De opzet van de wijk zal altijd belemmerend blijven werken. Het is een oude, historische binnenstad en dit wil de gemeente ook graag behouden. Sport, en in mindere mate spelen,

⁹ De Sociale Index geeft een beeld van hoe Schiedam er sociaal voor staat. Hierbij is aandacht voor de onderwerpen leefomgeving, persoonlijke kansen, meedoen en sociale betrokkenheid.

wordt hierdoor een zaak die meer buiten de wijk, in privésfeer (tuin) en/of in sportaccommodaties moet worden uitgeoefend. Er zijn wel commerciële sportvoorzieningen (zoals sportscholen) die een deel van de sportvraag opvangen.

Figuur 4.1 Beoordeling wijk volgens deelnemer werksessie*

*Gevraagd is om de wijk uit hoofde van de functie te scoren.

4.2 Oost

Kaart 4.3 Wijkkaart Oost

Tabel 4.3 Scores bewegvriendelijke omgeving gemeente Schiedam en wijk Oost

	Schiedam	Oost
Sport- en speelplekken (aantal per 1.000 inwoners < 15 jaar)	18,92	12,47
Fiets-, wandel- en ruiterspaden (meter per 1.000 inwoners)	4.760	2.732
Sport-, speel- en beweegruimte (m ² per 1.000 inwoners)	40.585	12.996
Nabijheid voorzieningen (kilometer)	3,30	2,40

Groen: 2 wijken met de hoogste score (bij nabijheid voorzieningen: 2 wijken met laagste score).

Roze: 2 wijken met de laagste score (bij nabijheid voorzieningen: 2 wijken met hoogste score).

Niet gekleurd: 5 wijken met middelste scores.

Wijkenmerken

Tabel 4.4 Demografie gemeente Schiedam en wijk Oost

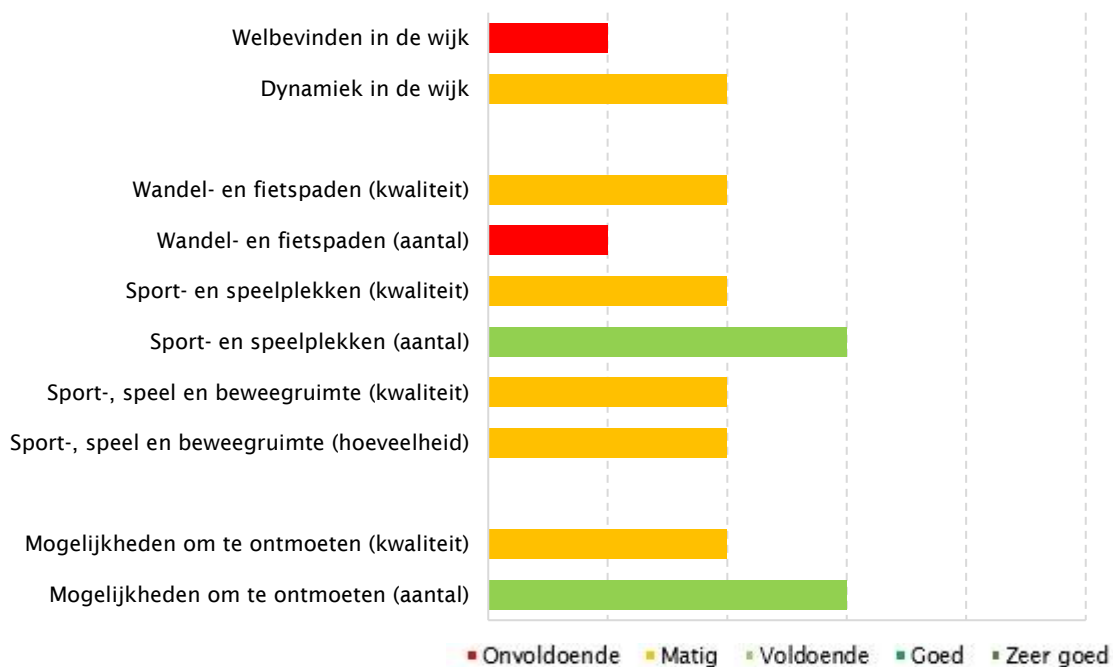
	Schiedam	Oost
Aantal inwoners	77.838	11.350
Leeftijdopbouw		
< 18 jaar	16	20
18 - 34 jaar	12	30
35 - 49 jaar	27	23
50 - 64 jaar	27	17
65 jaar en ouder	17	11
Samenstelling huishoudens		
Eenpersoonshuishouden	41	48
Meerpersoonshuishouden zonder kinderen	26	22
Meerpersoonshuishouden met kinderen	34	31
Migratie-achtergrond		
Nederlandse achtergrond	59	42
Westerse achtergrond	12	11
Niet-westerse achtergrond	29	47
Verwachte groei/krimp tot 2035	+2%	+11%
Sociale index		4,3 (zeer zwak)
% inwoners (18-79) dat voldoet aan combinorm	61%	52%
Percentage inwoners lid van één of meer sportverenigingen	17,2%	13,9%
% inwoners dat de gezondheid als (zeer) goed beschouwt	75%	72%

Bevindingen werksessie

- Oost is wijk met veel bebouwing en nodigt niet echt uit om te wandelen of skaten. Het is niet zo schoon en de inwoners beleven de wijk als onveilig. Er zijn geen echte trendsetters en bewoners vinden het vaak eng of lastig om te sporten in de buitenruimte. Sporten in de openbare ruimte is niet echt zichtbaar in de wijk.
- Oost is een echte doorgangswijk: er is een grote verhuisstroom en een plek voor nieuwvestigers uit landen als Polen en Bulgarije. Er zijn veel verschillende culturen en het is lastig om deze te verbinden. Sporten is echter wel een middel om dit te doen.
- Het is een wijk waar grote werkloosheid heerst (21,5%) en waar het sociale indexcijfer laag is (4,3). Veel mensen hebben weinig geld.
- Veel inwoners hebben een ongezonde leefstijl. Sporten en bewegen in de openbare ruimte wordt (door professionals) wel gezien als manier om een gezonde leefstijl te stimuleren.
- Er zijn in de nabijheid van Oost weinig sportverenigingen. Er is wel een goede sporthal, maar die is vaak bezet. Het sporten en lesgeven in de buitenruimte door verenigingen of welzijnsorganisaties wordt niet echt gepromoot.
- Over de grens, in Rotterdam, ligt een mooie speelplek, waar mensen uit Oost gebruik van maken.

- De beweegcoaches zijn er wel, maar nog niet zichtbaar genoeg. Ze hebben ook moeite om groepen te vinden die echt mee willen doen.
- Momenteel zijn het vooral jongeren en kinderen die sporten en spelen in de buitenruimte. Er zijn ontwikkelingen op scholen waarbij de schoolpleinen meer moeten gaan uitdagen om te bewegen (Schoolplein14, groene schoolpleinen Kaleidoscoop en De Singel). Verder heeft de wijk een yalp speeltoestel en voetbal- en basketbalveldjes.
- Het programmeren van activiteiten wordt als winst gezien, zeker ook voor volwassenen. Er zijn weinig activiteiten voor senioren en ouderen. De wijk sportvereniging is vooral gericht op de jeugd.
- Routes naar het Beatrixpark en andere parken moeten goed en aantrekkelijk zijn. Daar wordt aan gewerkt.
- Er wordt geopperd dat het realiseren van ommetjes/routes langs de singel een mooie mogelijkheid is.
- De wetenschappersbuurt wordt ontwikkeld, speel- en beweegaanleidingen zitten in het ontwerp.
- Op de nieuw gerealiseerde Krajicek Playground (Stationstraat) zal minimaal drie dagdelen per week begeleiding aanwezig zijn (vrijwillige sportcoaches).
- Fit@life is een succesvol programma waarbij jongeren en ouders samen worden betrokken. Er wordt nu veel gebruikgemaakt van indooraccommodaties, maar in de voorwaarden voor het project staat dat er ook in de buitenruimte moet worden gesport.

Figuur 4.2 Beoordeling wijk volgens deelnemer werksessie*

*Gevraagd is om de wijk uit hoofde van de functie te scoren

4.3 West

Kaart 4.4 Wijkkaart West

Tabel 4.5 Scores beweegvriendelijke omgeving gemeente Schiedam en wijk West

	Schiedam	West
Sport- en speelplekken (aantal per 1.000 inwoners < 15 jaar)	18,92	12,50
Fiets-, wandel- en ruiterspaden (meter per 1.000 inwoners)	4.760	3.141
Sport-, speel- en beweegruimte (m ² per 1.000 inwoners)	40.585	15.049
Nabijheid voorzieningen (kilometer)	3,30	2,50

Groen: 2 wijken met de hoogste score (bij nabijheid voorzieningen: 2 wijken met laagste score).

Roze: 2 wijken met de laagste score (bij nabijheid voorzieningen: 2 wijken met hoogste score).

Niet gekleurd: 5 wijken met middelste scores.

Wijkenmerken

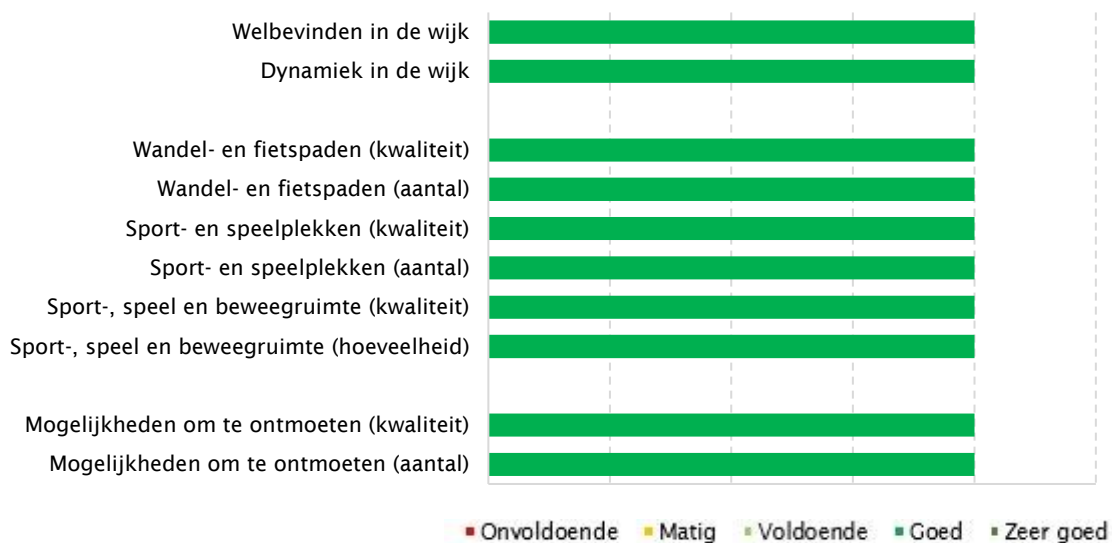
Tabel 4.6 Demografie gemeente Schiedam en wijk West

	Schiedam	West
Aantal inwoners	77.838	12.175
Leeftijdsopbouw		
< 18 jaar	16	19
18 - 34 jaar	12	22
35 - 49 jaar	27	22
50 - 64 jaar	27	21
65 jaar en ouder	17	17
Samenstelling huishoudens		
Eenpersoonshuishoudens	41	41
Meerpersoonshuishoudens zonder kinderen	26	26
Meerpersoonshuishoudens met kinderen	34	34
Migratie-achtergrond		
Nederlandse achtergrond	59	66
Westerse achtergrond	12	8
Niet-westerse achtergrond	29	26
Verwachte groei/krimp tot 2035	+2%	-8%
Sociale index		6,3 (voldoende)
% inwoners (18-79) dat voldoet aan combinorm	61%	65%
Percentage inwoners lid van één of meer sportverenigingen	17,2%	19,8%
% inwoners dat de gezondheid als (zeer) goed beschouwt	75%	76%

Bevindingen werksessie

De wijk West is niet behandeld tijdens de werksessie. De vragenlijst is wel ingevuld.

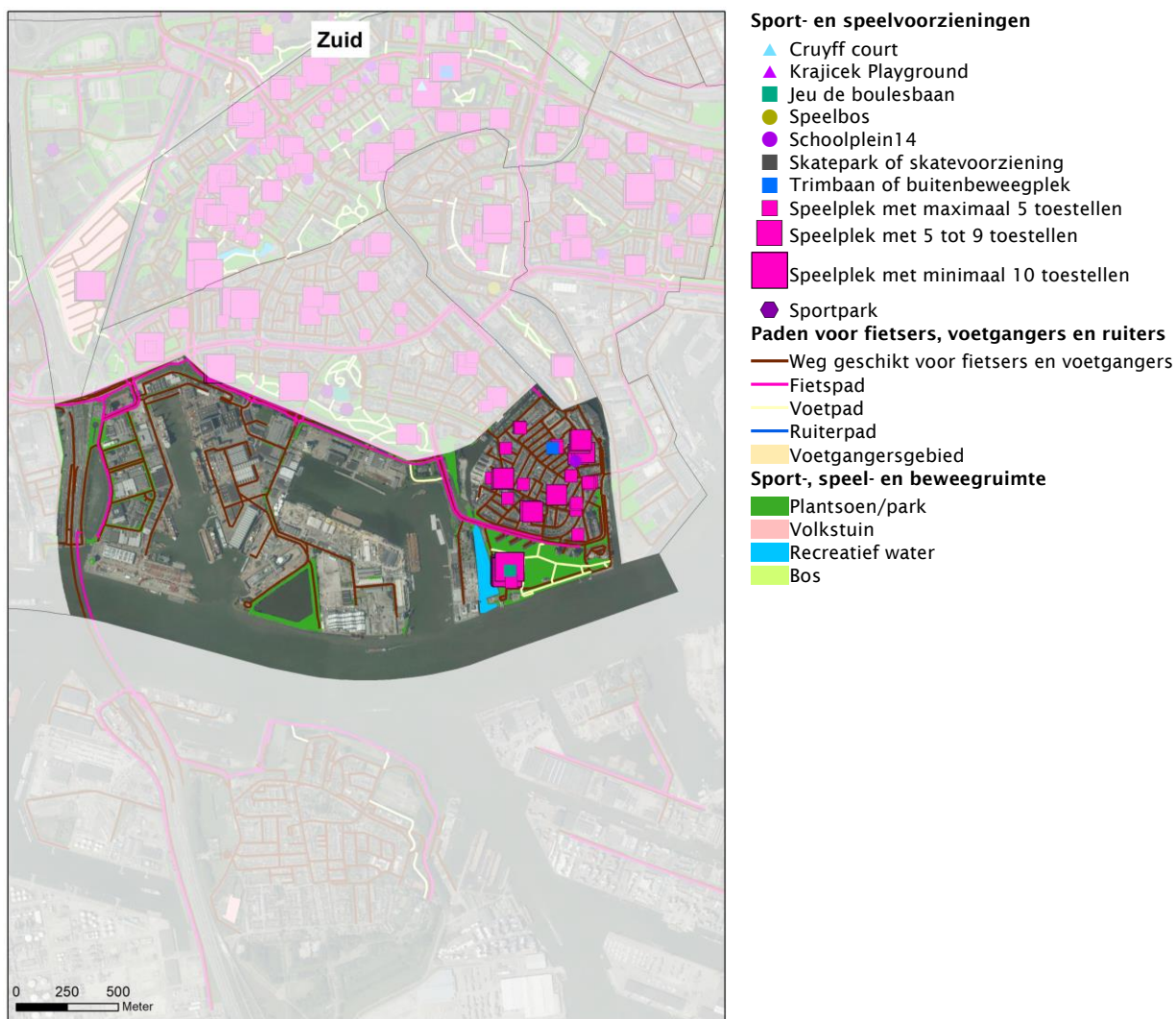
Figuur 4.3 Beoordeling wijk volgens deelnemer werksessie*

*Gevraagd is om de wijk uit hoofde van de functie te scoren

4.4 Zuid

Kaart 4.5 Wijkkaart Zuid

Tabel 4.7 Scores bewegvriendelijke omgeving gemeente Schiedam en wijk Zuid

	Schiedam	Zuid
Sport- en speelplekken (aantal per 1.000 inwoners < 15 jaar)	18,92	23,31
Fiets-, wandel- en ruiterspaden (meter per 1.000 inwoners)	4.760	6.336
Sport-, speel- en beweegruimte (m ² per 1.000 inwoners)	40.585	39.195
Nabijheid voorzieningen (kilometer)	3,30	3,32

Groen: 2 wijken met de hoogste score (bij nabijheid voorzieningen: 2 wijken met laagste score).

Roze: 2 wijken met de laagste score (bij nabijheid voorzieningen: 2 wijken met hoogste score).

Niet gekleurd: 5 wijken met middelste scores.

Wijkenmerken

Tabel 4.8 Demografie gemeente Schiedam en wijk Zuid

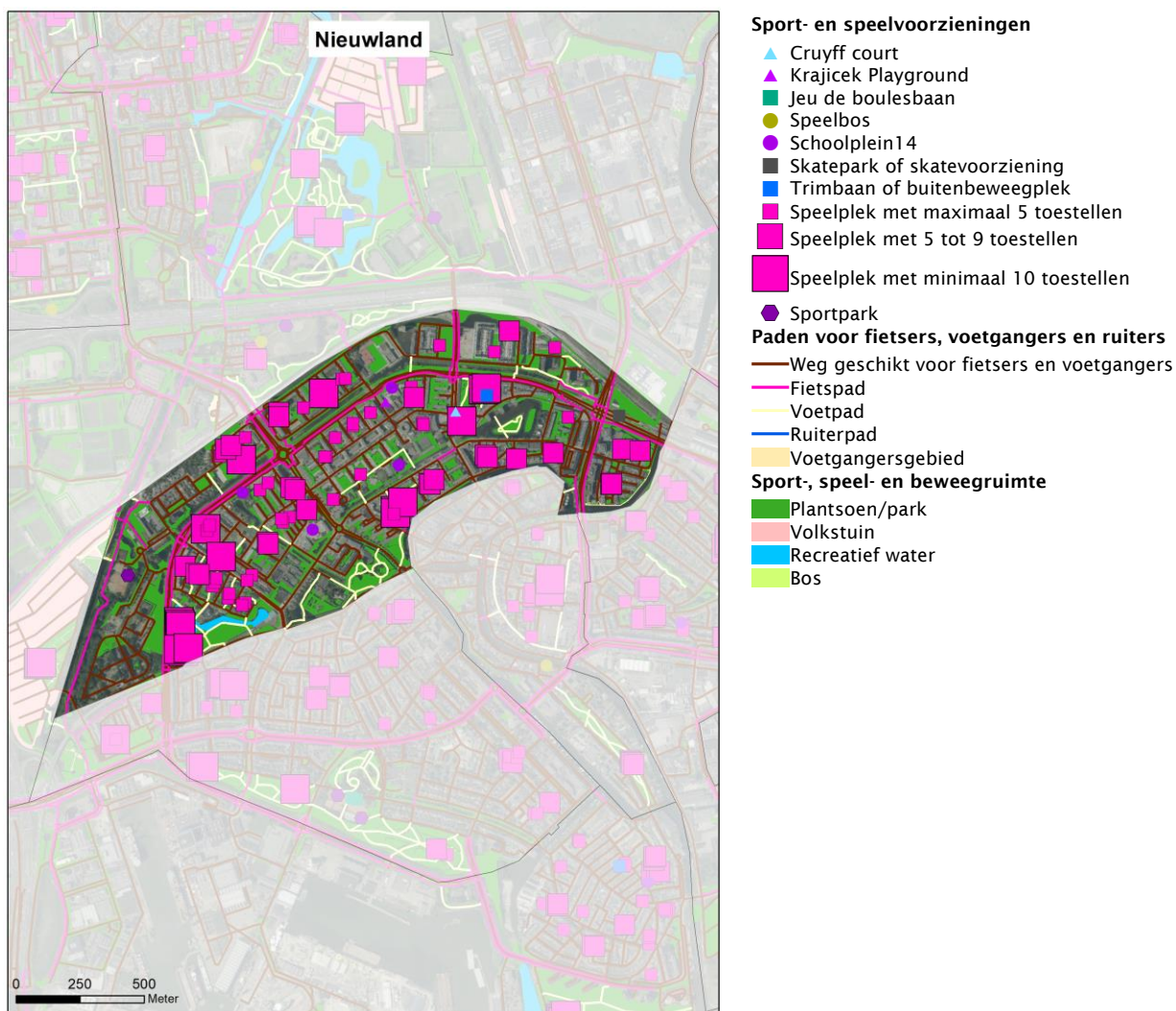
	Schiedam	Zuid
Aantal inwoners	77.838	6.160
Leeftijdsopbouw		
< 18 jaar	16	17
18 - 34 jaar	12	21
35 - 49 jaar	27	22
50 - 64 jaar	27	21
65 jaar en ouder	17	19
Samenstelling huishoudens		
Eenpersoonshuishouden	41	42
Meerpersoonshuishouden zonder kinderen	26	28
Meerpersoonshuishouden met kinderen	34	31
Migratie-achtergrond		
Nederlandse achtergrond	59	71
Westerse achtergrond	12	6
Niet-westerse achtergrond	29	23
Verwachte groei/krimp tot 2035	+2%	0%
Sociale index		5,4 (kwetsbaar)
% inwoners (18-79) dat voldoet aan combinorm	61%	57%
Percentage inwoners lid van één of meer sportverenigingen	17,2%	18,3%
% inwoners dat de gezondheid als (zeer) goed beschouwt	75%	70%

Bevindingen werksessie

De wijk Zuid is tijdens de werksessie niet behandeld. Er is ook geen vragenlijst ingevuld.

4.5 Nieuwland

Kaart 4.6 Wijkkaart Nieuwland

Tabel 4.9 Scores bewegvriendelijke omgeving gemeente Schiedam en wijk Nieuwland

	Schiedam	Nieuwland
Sport- en speelplekken (aantal per 1.000 inwoners < 15 jaar)	18,92	19,41
Fiets-, wandel- en ruiterspaden (meter per 1.000 inwoners)	4.760	3.236
Sport-, speel- en beweegruimte (m ² per 1.000 inwoners)	40.585	30.318
Nabijheid voorzieningen (kilometer)	3,30	2,38

Groen: 2 wijken met de hoogste score (bij nabijheid voorzieningen: 2 wijken met laagste score).

Roze: 2 wijken met de laagste score (bij nabijheid voorzieningen: 2 wijken met hoogste score).

Niet gekleurd: 5 wijken met middelste scores.

Wijkenmerken

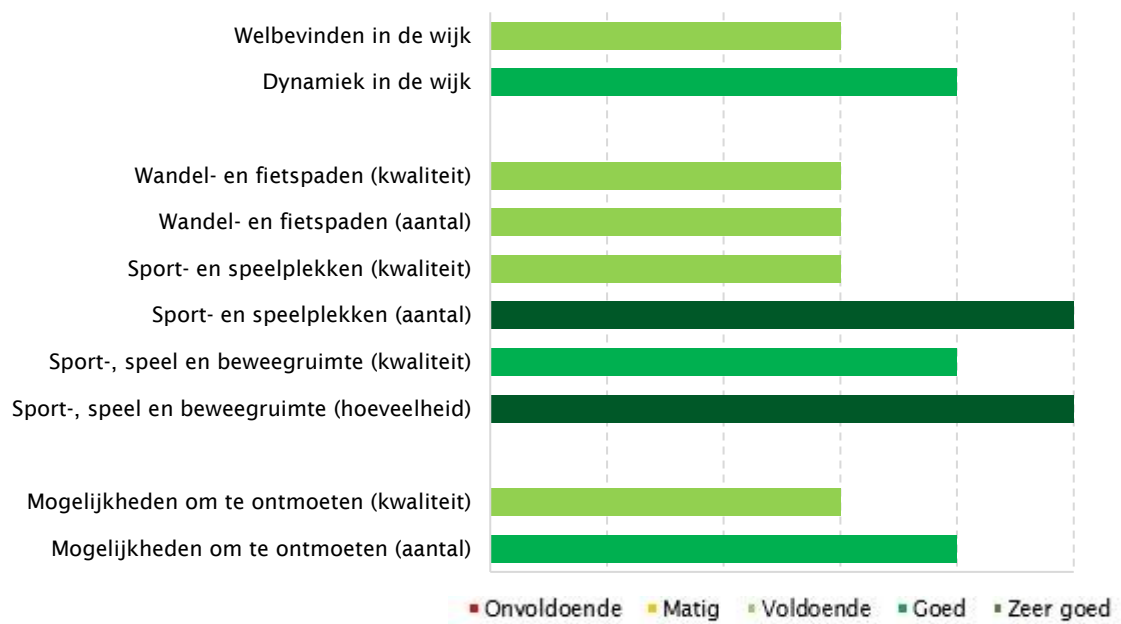
Tabel 4.10 Demografie gemeente Schiedam en wijk Nieuwland

	Schiedam	Nieuwland
Aantal inwoners	77.838	14.565
Leeftijdsopbouw		
< 18 jaar	16	22
18 - 34 jaar	12	26
35 - 49 jaar	27	20
50 - 64 jaar	27	16
65 jaar en ouder	17	16
Samenstelling huishoudens		
Eenpersoonshuishoudens	41	44
Meerpersoonshuishoudens zonder kinderen	26	22
Meerpersoonshuishoudens met kinderen	34	35
Migratie-achtergrond		
Nederlandse achtergrond	59	34
Westerse achtergrond	12	7
Niet-westerse achtergrond	29	59
Verwachte groei/krimp tot 2035	+2%	-4%
Sociale index		4,6 (zeer zwak)
% inwoners (18-79) dat voldoet aan combinorm	61%	60%
Percentage inwoners lid van één of meer sportverenigingen	17,2%	13,6%
% inwoners dat de gezondheid als (zeer) goed beschouwt	75%	70%

Bevindingen werksessie

- Wijk met veel lage inkomens, geen geld om lid van vereniging te worden. Laag lidmaatschapspercentage.
- Een grote groep jongeren wil basketballen, die gaan naar Juventus. In de wijk zijn weinig basketbalveldjes, terwijl daar wel behoefte aan is.
- Er zijn al veel voetbalveldjes en speelplekken, er komen nog natuurspeelpleinen bij.
- Veel speelplekken bevinden zich binnen woningbouwgebied. Woonbron investeert niet meer in speelplekken, dus als de plek aan onderhoud toe is, wordt deze niet vervangen/hersteld.
- In de wijk wordt gesloopt, flats worden laagbouw/koopwoningen. De behoefte aan voorzieningen zal daarmee veranderen. Daar moet voor de toekomst rekening mee worden gehouden.

Figuur 4.4 Beoordeling wijk volgens deelnemer werksessie*

*Gevraagd is om de wijk uit hoofde van de functie te scoren.

4.6 Groenoord

Kaart 4.7 Wijkkaart Groenoord

Tabel 4.11 Scores bewegvriendelijke omgeving gemeente Schiedam en wijk Groenoord

	Schiedam	Groenoord
Sport- en speelplekken (aantal per 1.000 inwoners < 15 jaar)	18,92	14,65
Fiets-, wandel- en ruiterspaden (meter per 1.000 inwoners)	4.760	2.893
Sport-, speel- en beweegruiimte (m ² per 1.000 inwoners)	40.585	28.191
Nabijheid voorzieningen (kilometer)	3,30	3,89

Groen: 2 wijken met de hoogste score (bij nabijheid voorzieningen: 2 wijken met laagste score).

Roze: 2 wijken met de laagste score (bij nabijheid voorzieningen: 2 wijken met hoogste score).

Niet gekleurd: 5 wijken met middelste scores.

Wijkenmerken

Tabel 4.12 Demografie gemeente Schiedam en wijk Groenoord

	Schiedam	Groenoord
Aantal inwoners	77.838	9.366
Leeftijdsopbouw		
< 18 jaar	16	21
18 - 34 jaar	12	21
35 - 49 jaar	27	18
50 - 64 jaar	27	16
65 jaar en ouder	17	25
Samenstelling huishoudens		
Eenpersoonshuishouden	41	44
Meerpersoonshuishoudens zonder kinderen	26	26
Meerpersoonshuishoudens met kinderen	34	31
Migratie-achtergrond		
Nederlandse achtergrond	59	58
Westerse achtergrond	12	7
Niet-westerse achtergrond	29	35
Verwachte groei/krimp tot 2035	+2%	+12%
Sociale index		4,7 (kwetsbaar)
	61%	63%
% inwoners (18-79) dat voldoet aan combinorm		
Percentage inwoners lid van één of meer sportverenigingen	17,2%	17,7%
% inwoners dat de gezondheid als (zeer) goed beschouwt	75%	62%

Bevindingen werksessie

Groenoord en Kethel zijn tijdens de werksessie samen besproken. Opmerkingen gelden voor beide wijken (tenzij anders vermeld).

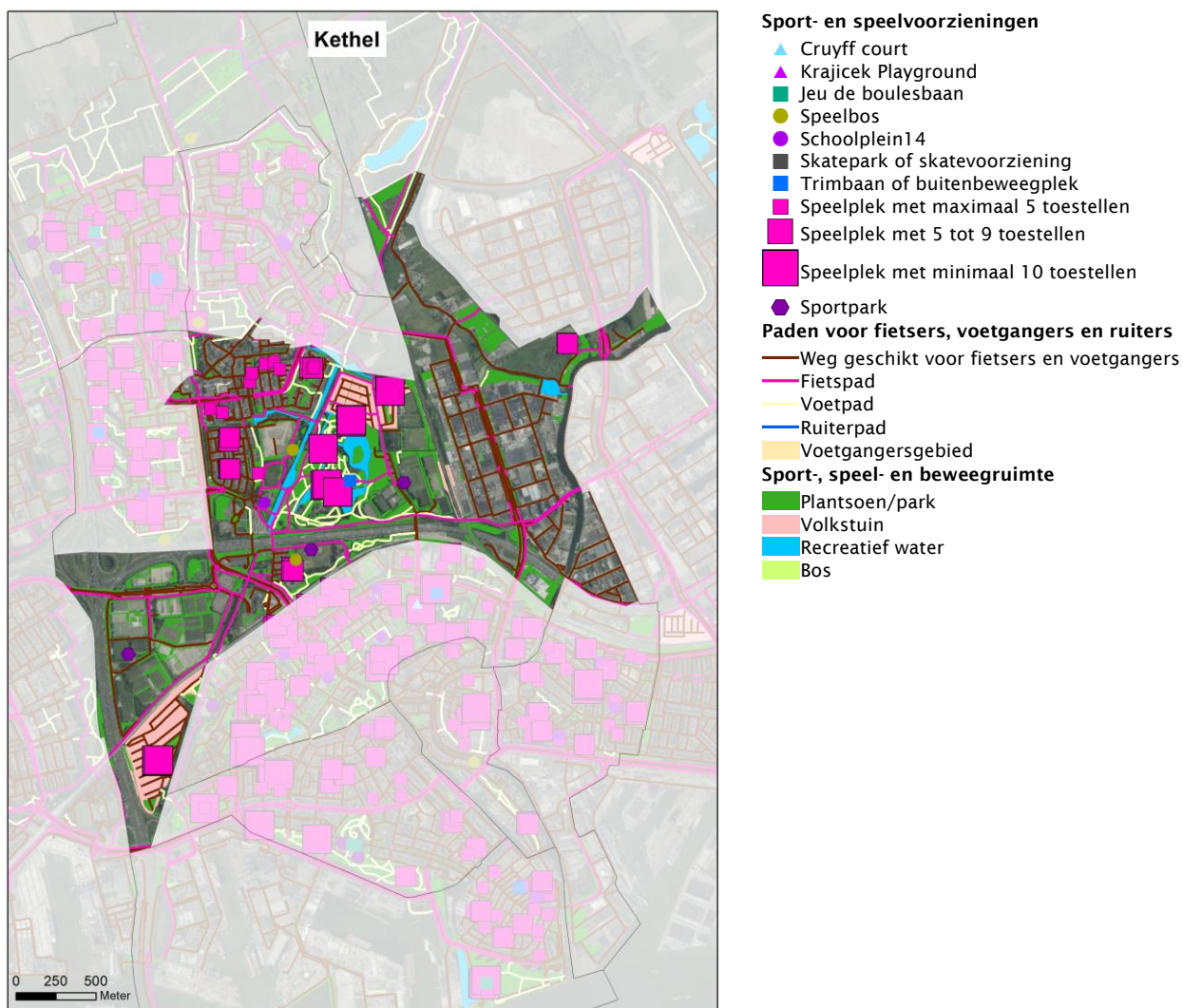
- In Groenoord is eenzaamheid van ouderen een groot aandachtspunt. Inmiddels is een beweegcoach actief die mensen gaat stimuleren om meer te bewegen, ook vooral in de openbare ruimte.
- Op het tunneldak van de A4 is nog veel ruimte, die nog ingevuld gaat worden.
- Voor de oudere doelgroep is het belangrijk dat er goede paden zijn om te wandelen en fietsen. Dit gaat niet altijd samen met 'meer groen', omdat meer groen ook oneffen paden of onveilige situaties (zichtbaarheid) met zich mee kan brengen.
- In de wijk is wel ruimte en groen, maar tussen de flats wordt het niet als veilig ervaren. Het zijn wel potentiële plekken om te bewegen of sporten, maar dan moet er wel wat gebeuren.
- In een wijkpark is een trimparcours en een calisthenics toestel, waar iedereen gebruik van kan maken.

- De fietsinfrastructuur zou beter kunnen, er is nu altijd wel een onderbreking in de vorm van kruisingen e.d.
- Het gevoel van onveiligheid leeft bij veel inwoners.
- De afgelopen jaren heeft veel nieuwbouw plaatsgevonden en zijn veel voetbal- en basketbalvelden gerealiseerd.
- Het creëren van uitnodigende en (verkeers)veilige beweeg-/sportplekken is gewenst. Tegelijkertijd is het van belang om mensen bewust te maken dat ze ook kunnen bewegen door te wandelen of fietsen.
- Door nieuwbouw op plekken waar al veel huizen staan, is de verwachting dat de verkeersoverlast groot wordt. De Schiedamseweg vormt een belangrijke verkeersader die ook veel gebruikt wordt door scholieren uit Noord. Dat is geen veilige situatie.
- Aandachtspunt is om bij nieuwbouw van begin af aan rekening te houden met de fiets-, wandel- en autowegen. Ook moeten stukken groen worden behouden en moeten voor kinderen speelelementen kunnen worden geplaatst.

Er is geen vragenlijst voor de wijk Groennoord ingevuld.

4.7 Kethel

Kaart 4.8 Wijkkaart Kethel

Tabel 4.13 Scores beweegvriendelijke omgeving gemeente Schiedam en wijk Kethel

	Schiedam	Kethel
Sport- en speelplekken (aantal per 1.000 inwoners < 15 jaar)	18,92	36,91
Fiets-, wandel- en ruiterspaden (meter per 1.000 inwoners)	4.760	21.783
Sport-, speel- en beweegruiimte (m ² per 1.000 inwoners)	40.585	390.587
Nabijheid voorzieningen (kilometer)	3,30	3,80

Groen: 2 wijken met de hoogste score (bij nabijheid voorzieningen: 2 wijken met laagste score).

Roze: 2 wijken met de laagste score (bij nabijheid voorzieningen: 2 wijken met hoogste score).

Niet gekleurd: 5 wijken met middelste scores.

Wijkenmerken

Tabel 4.14 Demografie gemeente Schiedam en wijk Kethel

	Schiedam	Kethel
Aantal inwoners	77.838	3.771
Leeftijdsopbouw		
< 18 jaar	16	19
18 - 34 jaar	12	15
35 - 49 jaar	27	17
50 - 64 jaar	27	23
65 jaar en ouder	17	26
Samenstelling huishoudens		
Eenpersoonshuishoudens	41	33
Meerpersoonshuishoudens zonder kinderen	26	33
Meerpersoonshuishoudens met kinderen	34	34
Migratie-achtergrond		
Nederlandse achtergrond	59	82
Westerse achtergrond	12	8
Niet-westerse achtergrond	29	10
Verwachte groei/krimp tot 2035	+2%	+48%
Sociale index		8,1 (sterk)
% inwoners (18-79) dat voldoet aan combinorm	61%	67%
Percentage inwoners lid van één of meer sportverenigingen	17,2%	17,7%
% inwoners dat de gezondheid als (zeer) goed beschouwt	75%	83%

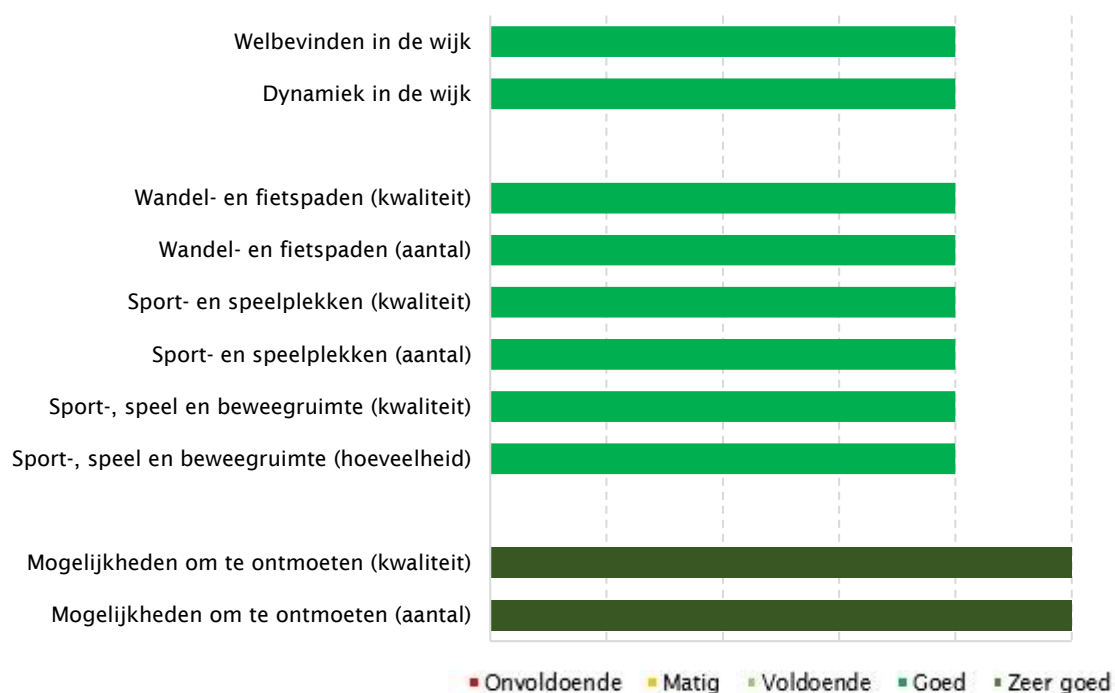
Bevindingen werksessie

Groenord en Kethel zijn tijdens de werksessie samen besproken. Opmerkingen gelden voor beide wijken (tenzij anders vermeld).

- Voor de oudere doelgroep is het belangrijk dat er goede paden zijn om te wandelen en fietsen. Dit gaat niet altijd samen met 'meer groen', omdat meer groen ook oneffen paden of onveilige situaties (zichtbaarheid) met zich mee kan brengen.
- In de wijk is wel ruimte en groen, maar tussen de flats wordt het niet als veilig ervaren. Het zijn wel potentiële plekken om te bewegen of sporten, maar dan moet er wel wat gebeuren.
- De fietsinfrastructuur zou beter kunnen, er is nu altijd wel een onderbreking in de vorm van kruisingen e.d.
- Het gevoel van onveiligheid leeft bij veel inwoners.
- De afgelopen jaren heeft veel nieuwbouw plaatsgevonden en zijn veel voetbal- en basketbalvelden gerealiseerd.
- Het creëren van uitnodigende en (verkeers)veilige beweeg-/sportplekken is gewenst. Tegelijkertijd is het van belang om mensen bewust te maken dat ze ook kunnen bewegen door te wandelen of fietsen.

- Het park in Kethel is volledig vernieuwd, waardoor alle paden nu prima toegankelijk zijn.
- Door nieuwbouw op plek waar al veel huizen staan, is de verwachting dat de verkeersoverlast groot wordt. De Schiedamseweg vormt een belangrijke verkeersader die ook veel gebruik wordt door scholieren uit Noord. Dat is geen veilige situatie.
- Aandachtspunt is om bij nieuwbouw van begin af aan rekening te houden met de fiets-, wandel- en autowegen. Ook moeten stukken groen worden behouden en moeten voor kinderen speelelementen geplaatst kunnen worden.

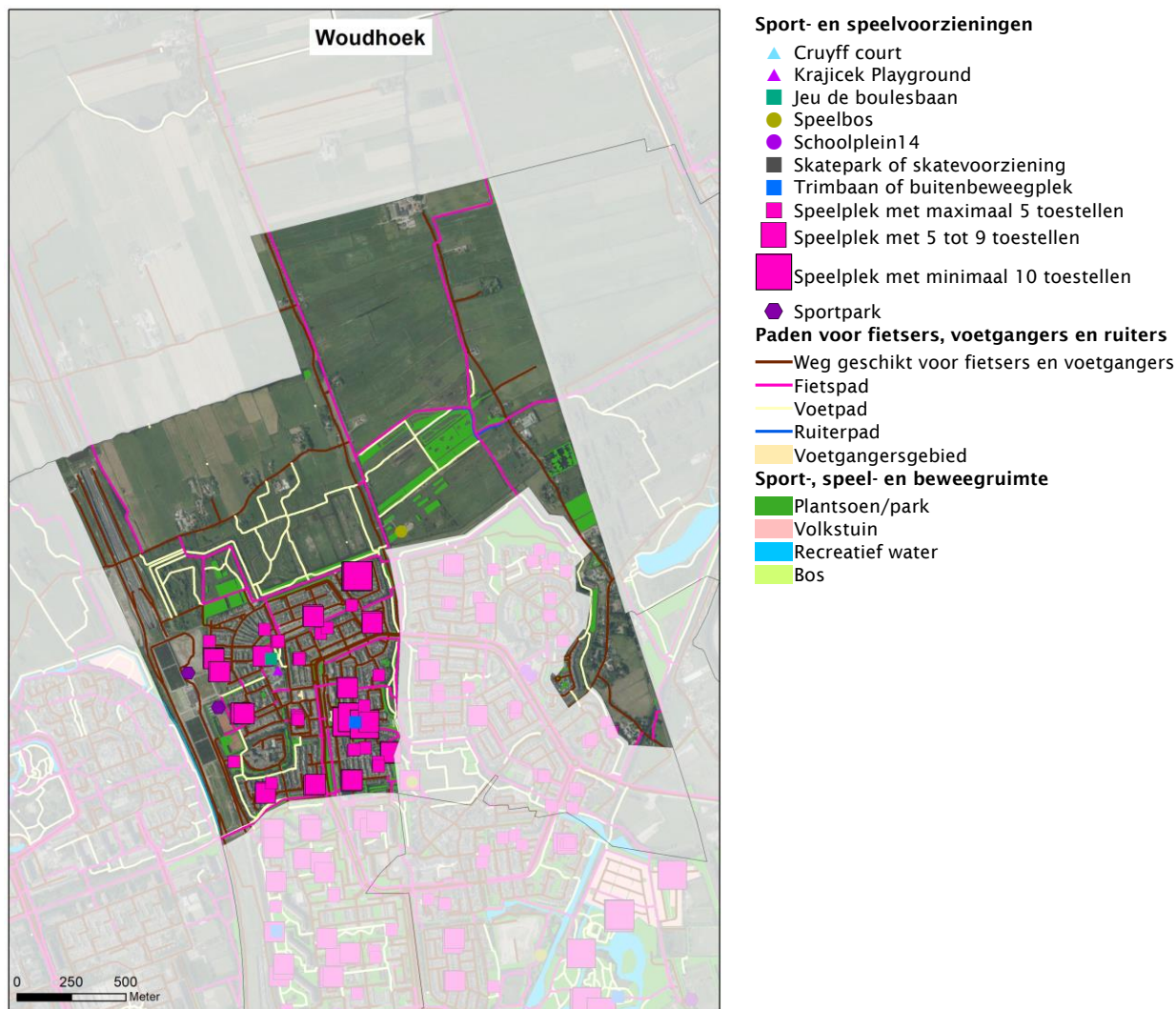
Figuur 4.5 Beoordeling wijk Kethel volgens deelnemer werksessie*

*Gevraagd is om de wijk uit hoofde van de functie te scoren.

4.8 Woudhoek

Kaart 4.9 Wijkkaart Woudhoek

Tabel 4.15 Scores bewegvriendelijke omgeving gemeente Schiedam en wijk Woudhoek

	Schiedam	Woudhoek
Sport- en speelplekken (aantal per 1.000 inwoners < 15 jaar)	18,92	29,21
Fiets-, wandel- en ruiterspaden (meter per 1.000 inwoners)	4.760	6.945
Sport-, speel- en beweegruiimte (m ² per 1.000 inwoners)	40.585	31.324
Nabijheid voorzieningen (kilometer)	3,30	5,04

Groen: 2 wijken met de hoogste score (bij nabijheid voorzieningen: 2 wijken met laagste score).

Roze: 2 wijken met de laagste score (bij nabijheid voorzieningen: 2 wijken met hoogste score).

Niet gekleurd: 5 wijken met middelste scores.

Wijkenmerken

Tabel 4.16 Demografie gemeente Schiedam en wijk Woudhoek

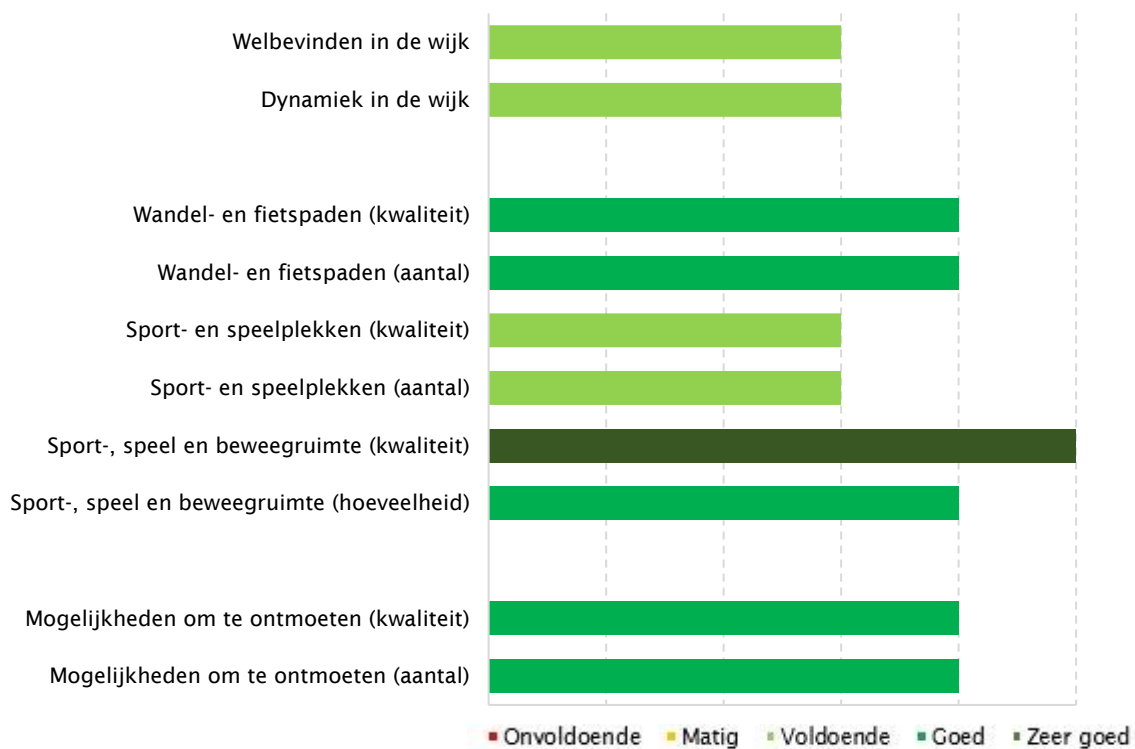
	Schiedam	Woudhoek
Aantal inwoners	77.838	7.571
Leeftijdsopbouw		
< 18 jaar	16	17
18 - 34 jaar	12	18
35 - 49 jaar	27	17
50 - 64 jaar	27	23
65 jaar en ouder	17	25
Samenstelling huishoudens		
Eenpersoonshuishoudens	41	33
Meerpersoonshuishoudens zonder kinderen	26	33
Meerpersoonshuishoudens met kinderen	34	35
Migratie-achtergrond		
Nederlandse achtergrond	59	81
Westerse achtergrond	12	7
Niet-westerse achtergrond	29	12
Verwachte groei/krimp tot 2035	+2%	-2%
Sociale index		7,2 (voldoende)
% inwoners (18-79) dat voldoet aan combinorm	61%	65%
Percentage inwoners lid van één of meer sportverenigingen	17,2%	26,4%
% inwoners dat de gezondheid als (zeer) goed beschouwt	75%	79%

Bevindingen werksessie

Woudhoek en Spaland/Sveaparken zijn tijdens de werksessie kort samen besproken. Opmerkingen gelden voor beide wijken (tenzij anders vermeld).

- Het is een 'dure', betrekkelijk nieuwe wijk in Schiedam. De wijk is ruim opgezet, fietspaden zijn goed aanwezig.
- In de wijk zijn veel jongeren tussen de 12 en 18 jaar die voor overlast zorgen. In de wijk vindt al veel coaching plaats en het aantal hangjongeren neemt wel af ('ze hangen nu binnen').
- Het sportpark biedt nog ruimte voor meer beweeg- en sportfaciliteiten (Woudhoek)

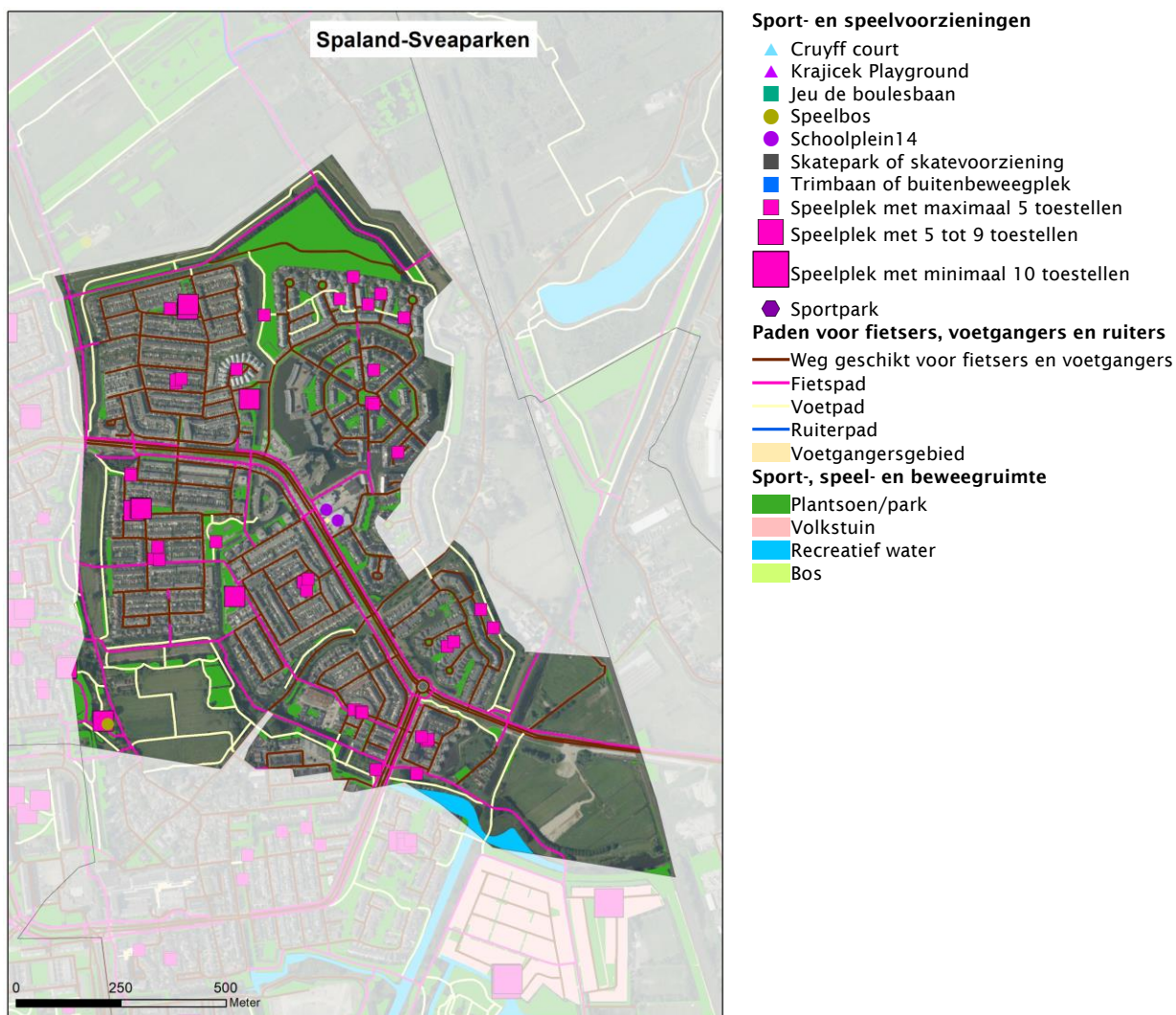
Figuur 4.6 Beoordeling wijk Woudhoek volgens deelnemer werksessie*

*Gevraagd is om de wijk uit hoofde van de functie te scoren

4.9 Spaland/Sveaparken

Kaart 4.10 Wijkkaart Spaland/Sveaparken

Tabel 4.17 Scores bewegvriendelijke omgeving gemeente Schiedam en wijk Spaland/Sveaparken

	Schiedam	Spaland/Sveaparken
Sport- en speelplekken (aantal per 1.000 inwoners < 15 jaar)	18,92	22,96
Fiets-, wandel- en ruiterspaden (meter per 1.000 inwoners)	4.760	4.570
Sport-, speel- en beweegruimte (m ² per 1.000 inwoners)	40.585	5.716
Nabijheid voorzieningen (kilometer)	3,30	5,44

Groen: 2 wijken met de hoogste score (bij nabijheid voorzieningen: 2 wijken met laagste score).

Roze: 2 wijken met de laagste score (bij nabijheid voorzieningen: 2 wijken met hoogste score).

Niet gekleurd: 5 wijken met middelste scores.

Wijkenmerken

Tabel 4.18 Demografie gemeente Schiedam en wijk Spaland/ Sveaparken

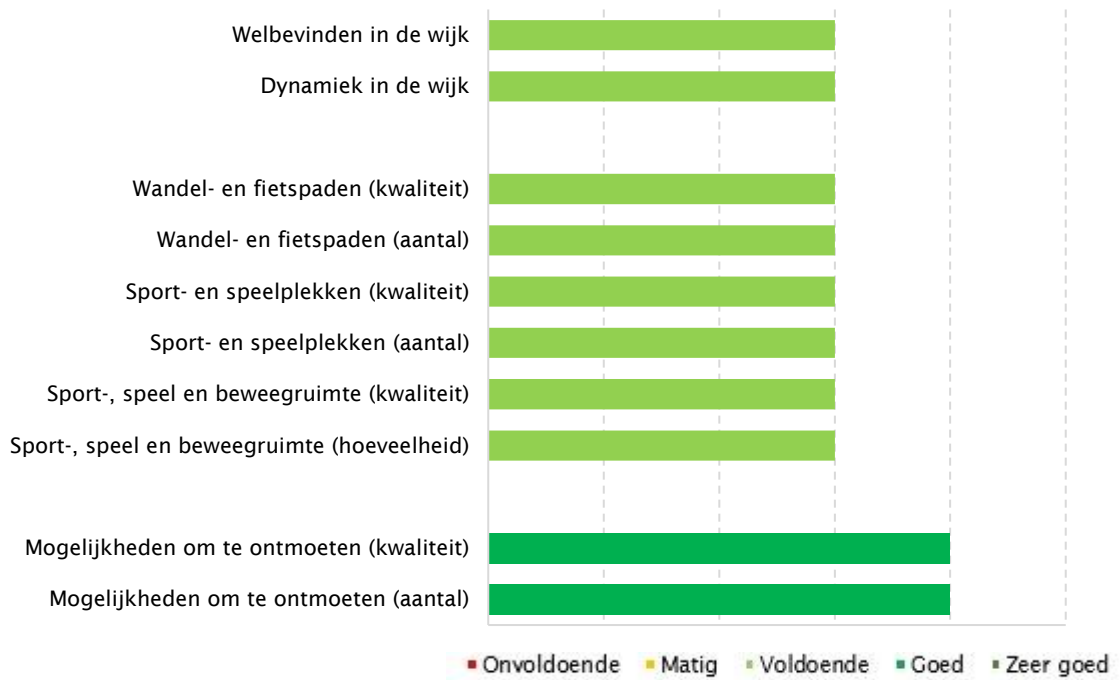
	Schiedam	Spaland/ Sveaparken
Aantal inwoners	77.838	8.232
Leeftijdopbouw		
< 18 jaar	16	22
18 - 34 jaar	12	17
35 - 49 jaar	27	23
50 - 64 jaar	27	27
65 jaar en ouder	17	10
Samenstelling huishoudens		
Eenpersoonshuishouden	41	18
Meerpersoonshuishoudens zonder kinderen	26	30
Meerpersoonshuishoudens met kinderen	34	53
Migratie-achtergrond		
Nederlandse achtergrond	59	82
Westerse achtergrond	12	7
Niet-westerse achtergrond	29	12
Verwachte groei/krimp tot 2035	+2%	-19%
Sociale index		8,1 (sterk)
% inwoners (18-79) dat voldoet aan combinorm	61%	64%
Percentage inwoners lid van één of meer sportverenigingen	17,2%	26,4%
% inwoners dat de gezondheid als (zeer) goed beschouwt	75%	89%

Bevindingen werksessie

Woudhoek en Spaland/Sveaparken zijn tijdens de werksessie kort samen besproken. Opmerkingen gelden voor beide wijken (tenzij anders vermeld).

- Het is een 'dure', betrekkelijk nieuwe wijk in Schiedam. De wijk is ruim opgezet, fietspaden zijn goed aanwezig.
- In de wijk zijn veel jongeren tussen de 12 en 18 jaar die voor overlast zorgen. In de wijk vindt al veel coaching plaats en het aantal hangjongeren neemt wel af ('ze hangen nu binnen').
- De wijk Spaland/Sveaparken grenst aan het natuurgebied Midden-Delfland. Er zijn dan ook diverse routes die de wijk verbinden met Midden-Delfland.

Figuur 4.7 Beoordeling wijk Spaland/Sveaparken volgens deelnemer werksessie*

*Gevraagd is om de wijk uit hoofde van de functie te scoren

5. Slotbeschouwing

De vraag van de gemeente Schiedam om meer inzicht te krijgen in het sportief gebruik van de openbare ruimte sluit aan bij landelijke ontwikkelingen van afgelopen jaren en verwachtingen voor de toekomst. Enerzijds zien we steeds meer beleidsmatige aandacht voor het onderwerp sportieve openbare ruimte (of beweegvriendelijke omgeving), omdat deze ruimte (met behulp van gezondheidsbevorderende inrichtingsmaatregelen), kan bijdragen aan gezondheidswinst van inwoners. Tegelijkertijd zien we dat de sporttakken die de afgelopen jaren gebruikmaken van de openbare ruimte, denk aan wandelen, hardlopen en fietsen, juist de sporttakken zijn die in populariteit groeien.

Het percentage volwassenen dat in Schiedam voldoet aan de beweeg-, fit- of combinorm is lager dan het landelijke gemiddelde. Hierbij zien we grote verschillen tussen wijken optreden. Ook is het aantal wekelijkse sporters en leden van een sportbond in Schiedam flink lager dan het landelijk gemiddelde. Het lijkt er daarmee op dat er nog een grote winst te behalen valt, wanneer mensen gestimuleerd en gefaciliteerd worden om te gaan sporten of bewegen. Aandacht voor de beweegvriendelijkheid van de openbare ruimte is, naast de aandacht voor de 'traditionele' sportaccommodaties, daarmee gewenst.

Toenemende (landelijke) aandacht voor het sportief gebruik van de openbare ruimte en toenemende populariteit van sporttakken die gebruikmaken van de openbare ruimte, resulteren bij gemeenten in vragen over de mogelijkheden voor het sportief gebruik van de openbare ruimte in de eigen gemeente. Welke ruimte is beschikbaar, hoe wordt deze gebruikt en waar liggen kansen om het sportief gebruik van de openbare ruimte te verbeteren? Ook in Schiedam spelen deze vragen. Dit heeft geleid tot voorliggend onderzoek als aanvulling op de onderzoeken naar de 'traditionele' sporten (binnensport, buitensport en zwemwater).

In welke mate biedt de openbare ruimte in de wijken mogelijkheden voor sport en bewegen?

In de gehanteerde aanpak zijn per wijk de fysieke elementen die gebruikt kunnen worden voor sporten/bewegen (hardware) aan de hand van vier indicatoren in kaart gebracht: sport- en speelplekken, paden, sport-, speel- en beweegruimte en nabijheid van voorzieningen. De score van Schiedam is vergeleken met gemeenten van vergelijkbare omvang. Het blijkt dat de gemeente Schiedam relatief veel sport-, speel- en beweegruimte heeft en goed scoort op de nabijheid van voorzieningen. Het grote Beatrixpark en het groen aan de noordkant van de gemeente zorgen op gemeenteniveau voor veel beweegruimte, terwijl de compacte opbouw van de gemeente zorgt dat veel inwoners dicht bij voorzieningen wonen. Op de elementen paden en buitengebied scoort Schiedam een stuk minder. Onder buitengebied worden hier bossen, heide en strand verstaan; allemaal onderdelen die niet of nauwelijks in de gemeente aanwezig zijn. Schiedam grenst aan de noordkant echter wel aan het recreatiegebied Midden-Delfland, waardoor buitengebied niet *in* de gemeente, maar wel *aangrenzend aan* de gemeente te vinden is.

Kijken we per wijk, dan zien we dat wijken op de diverse elementen heel verschillend scoren:

Speelplekken: de wijken Kethel en Woudhoek scoren relatief hoog op het aantal speelplekken, terwijl wijk Oost relatief over het minste aantal speelplekken beschikt. Het gaat echter niet alleen om het aantal speelplekken, de plekken moeten ook aansluiten bij de behoeften van de doelgroep en bovendien veilig en schoon zijn. Tijdens de werksessie zijn deze meer kwalitatieve aspecten ter sprake gekomen.

Fiets-, wandel- en ruitpaden: de wijk Oost heeft relatief de minste paden, terwijl Kethel relatief de meeste paden heeft. Kethel heeft daarbij zowel een groot aantal paden als een klein aantal inwoners, waardoor de wijk relatief goed scoort. Ruitpaden zijn in de gemeente nagenoeg niet aanwezig.

Sport-, speel- en beweegruimte: de wijk Kethel scoort veruit het hoogste op dit element. De volkstuintencomplexen en het Beatrixpark met veel groen en recreatief water zorgen dat deze wijk goed scoort. Dichtbebouwde wijken zoals Centrum en Oost hebben beperkte beweegruimte, doordat huizen veelal dicht op elkaar gebouwd zijn en hierdoor de ruimte voor onder andere parken ontbreekt. Bos, heide en zand/strand komen in Schiedam in geringe mate (bos) of niet (heide, zand/strand) voor.

Nabijheid voorzieningen: gemiddeld hebben inwoners van Schiedam binnen 1 kilometer zowel publieke als commerciële voorzieningen beschikbaar. Naar de bus en trein moet gemiddeld 1,3 kilometer worden gereisd. De mensen uit Spaland/Sveaparken en Woudhoek moeten gemiddeld het verste reizen, terwijl inwoners van de wijken Centrum, Oost en Nieuwland gemiddeld de kortste afstand tot voorzieningen hebben.

Naast deze hardware is ook gekeken naar de software, oftewel het beweeg- en sportaanbod in de openbare ruimte. Deskresearch naar het gebruik van de openbare ruimte in Schiedam laat zien dat in het 'zachte' aanbod afgelopen jaren verbeteringen zijn aangebracht, maar dat verdere verbeteringen ook nog mogelijk lijken. Het (regionale) netwerk voor fietsen, wandelen en varen is sterk verbeterd, maar het activiteitsaanbod in het Beatrixpark en de andere parken lijkt verhoogd te kunnen worden. In sommige wijken lijkt bij bewoners een drempel te zijn om mee te doen aan activiteiten in de buitenruimte.

Welke kansen zijn er om het sportief gebruik van de openbare ruimte te vergroten?

Tijdens de werksessie is met de deelnemers gesproken over kansen en mogelijkheden om het sportief gebruik van de openbare ruimte te vergroten. Voor een aantal wijken zijn concrete aandachtspunten naar voren gekomen, maar vaak zijn punten genoemd die op meerdere of alle wijken van toepassing zijn. Regelmatig is ook benoemd dat de problematiek in de wijken zo groot en divers is, dat voorzieningen en/of activiteiten in de openbare ruimte een onderdeel kunnen zijn van een wijkaanpak, maar niet de oplossing voor alles.

Wijkoverstijgende kansen en aandachtspunten

- Nieuwbouw: gelijk beweegaanleidingen meenemen.
- Bevolkingsgroei en vergrijzing: zorg dat er voor alle doelgroepen aanbod is. Ook als nieuwe doelgroepen in een wijk komen of de wijk juist erg gaat vergrijzen. De vergrijzende bevolking vraagt om aandacht voor faciliteiten voor ouderen. Te denken valt aan (rollatorvriendelijke) ommetjes, rustplekken, maar ook winkelvoorzieningen op loopafstand.
- Vooral aan de noordkant van Schiedam zijn veel uitlopmogelijkheden naar Midden-Delfland. Mensen vinden de ruimte dan niet in hun eigen wijk, maar wel in aangrenzende wijk(en). Het is van belang om verbindingen met Midden-Delfland op peil te houden/brengen.
- Het speelruimteplan wordt geüpdatet. Dit biedt wellicht mogelijkheden om niet sec de speelplekken te bekijken, maar het gehele aanbod van speel- en beweegaanleidingen in acht te nemen.
- Aandacht voor het spanningsveld tussen doelgroepen. Als in een groen park hippe toestellen worden geplaatst, blijft het park dan nog wel aantrekkelijk voor de 'rustzoekers'? Zo moet ook

rekening worden gehouden met de begaanbaarheid van de paden voor mensen die slecht ter been zijn. Bospaden zijn voor bepaalde doelgroepen aantrekkelijk, maar voor de ouderen vaak juist weer niet.

- Omgevingsplannen geven mogelijkheden voor gezondheidsbevorderende inrichtingsmaatregelen.

Specifieke kansen en aandachtspunten

- Ommetje langs de grachten of door het oude centrum (Centrum).
- Sportieve evenementen in het centrum organiseren of in ieder geval daar laten starten/finishen (Centrum).
- (Beweeg)activiteiten voor volwassenen en senioren organiseren (Oost).
- Routes naar het Beatrixpark en andere parken aantrekkelijk maken/houden (Oost).
- Ommetjes/routes langs de Singel realiseren (Oost).
- Basketbalveldjes aanleggen (Nieuwland).
- Creëren van uitnodigende en (verkeers)veilige beweeg-/sportplekken (Groenord en Kethel)
- Ruimtes/groen tussen de flats aanpassen, zodat het aantrekkelijke en veilige plekken worden om te bewegen en sporten (Groenord en Kethel).
- Meer beweeg- en sportfaciliteiten realiseren op sportpark (Woudhoek).

Algemeen

Het vormen van een visie op een beweegvriendelijke omgeving vraagt om het bijeenbrengen van meerdere disciplines van bestaande gemeentelijke afdelingen. De werksessie was hiervan een voorbeeld. De voorliggende rapportage kan een hulpmiddel zijn waarmee het gesprek met andere disciplines en de mensen uit de wijken wordt aangegaan. Idealiter wordt er beleid gemaakt met zowel aandacht voor plekken (volkstuinten, zwembaden, parken, speelpleinen, enz.) als voor routes (ruiterpaden, vaarroutes, fietspaden). En dit beleid heeft niet alleen oog voor de fysieke inrichting, maar stemt af met allerlei organisaties die in die ruimte activiteiten (kunnen, willen) organiseren en het aanbod van activiteiten (toernooien, evenementen, lopen, straatcompetities, enz.) steunt.

Literatuur

Dool, R. van den (2017). *Ontwikkeling sportdeelname naar sporttakken* (factsheet 2017/14). Utrecht: Mulier Instituut.

Dool, R. van den, Hover, P. & Vos, S. (2017). *Apps & Devices. Gebruik van elektronische hulpmiddelen bij sporten en bewegen* (websheet 2017/1). Utrecht: Mulier Instituut.

Eck, M. van & A. Davids (2018), *Sport en bewegen in de openbare ruimte. het gebruik van de openbare ruimte voor beweegactiviteiten. factsheet 2018/9*. Utrecht: Mulier Instituut.

Floor, C., Schadenberg, B. & Wezenberg-Hoenderkamp, K. (2018). *Behoeftesonderzoek naar functioneel zwemwater in de gemeente Schiedam*. Utrecht: Mulier Instituut.

Poel, H. van der, Wezenberg-Hoenderkamp, K. & Hoekman, R. (red.) (2016). *Sportaccommodaties in Nederland: kaarten en kengetallen*. Utrecht: Mulier Instituut.

Schadenberg, B., Wezenberg-Hoenderkamp, K. & Davids, A (2018). *Ruimte voor sport in Schiedam*. Utrecht: Mulier Instituut.

Van Herpen, N., De Vries, S. & Hordijk, D. (2015). *Outdoor fitness in Den Haag. Een onderzoek naar het gebruik en de succesfactoren*. Den Haag: De Haagse Hogeschool, Lectoraat Gezonde Leefstijl in een stimulerende omgeving.

Bijlage 1 Deelnemers werksessie

Deelnemers werksessie 13 maart 2018:

Gemeente Schiedam

- Celine Krusselbrink - Landschapsarchitect
- Tijn Dejonkeere - Landschapsarchitect
- Piet Bliet - Beheer openbare ruimte
- Ursula Rutten - Wijkprocesmanager Oost
- Darius Spenser - Wijkprocesmanager Nieuwland
- Dick de Dobbelaar - Verkeerskundige
- Rudy Banffer - Consultant beweeg- en sportstimulering
- Cees Roos - Accountant sportaccommodaties
- Shanty Badal - beleidsadviseur gezondheid
- Erik Trommel - Beleidsadviseur bewegen en sporten

Bijlage 2 Schema Kernindicator Bewegvriendelijke Omgeving

Tabel B2.1 Kernindicator Bewegvriendelijke Omgeving (KBO)

Element	Categorie	Eenheid
Sportvoorzieningen	Voorzieningenniveau	Voorzieningenniveau per 10.000 inwoners
Sport- en speelplekken	Gemerkt sport- en speelplekken Niet-gemerkte sport- en speelplekken Schoolpleinen Natuurlijke omgeving	Aantal per 10.000 inwoners
Sport-, speel- en beweegruiimte	Parken en plantsoenen Water geschikt voor recreatief (mede)gebruik Volkstuinen Brede stoepen	Hectare per 10.000 inwoners
Routes (paden)	Fietspaden Wandelpaden Buitenweggetjes Ruiterpaden	Meter per 10.000 inwoners
Buitengebied	Bos Heide Zand/strand	Hectare per 10.000 inwoners
Nabijheid voorzieningen	Commerciële voorzieningen Publieke voorzieningen Openbaar vervoer	Gemiddelde afstand per inwoner

Vetgedrukte onderdelen zijn categorieën die wel gewenst zijn, maar waarvan nog geen landelijke gegevens beschikbaar zijn.

Bijlage 3 Wijkenmerken Schiedam

Demografie

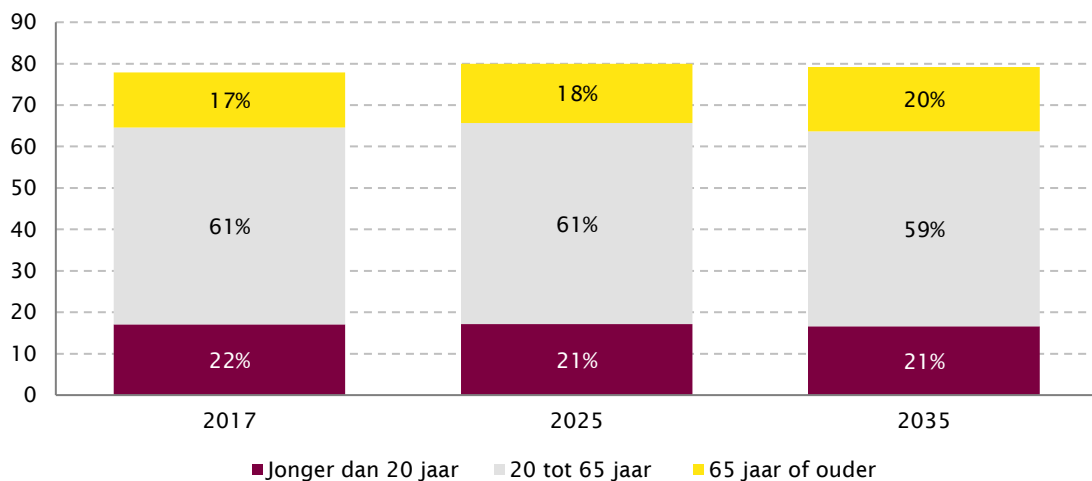
Tabel B3.1 Aantal inwoners per wijk (2017)

Wijk	Aantal inwoners
Centrum	4.700
Oost	11.400
West	12.200
Zuid	6.000
Nieuwland	14.700
Groenoord	9.300
Kethel	3.800
Woudhoek	7.600
Spaland/Sveaparken	8.200
Schiedam	77.900

Bron: Gemeente Schiedam, 2017. Bewerking: Mulier Instituut.

De verwachting is dat de totale bevolking van Schiedam van circa 77.900 inwoners in 2017 toeneemt naar circa 79.200 inwoners in 2035 (+2%). De groei vindt uitsluitend plaats bij het aantal ouderen (inwoners van 65 jaar of ouder); het aantal inwoners jonger dan 65 jaar zal licht afnemen (figuur 3.1).

Figuur B3.1 Verwachte bevolkingssamenstelling gemeente Schiedam in 2017, 2025 en 2035 (in aantallen (x 1.000) en procenten)

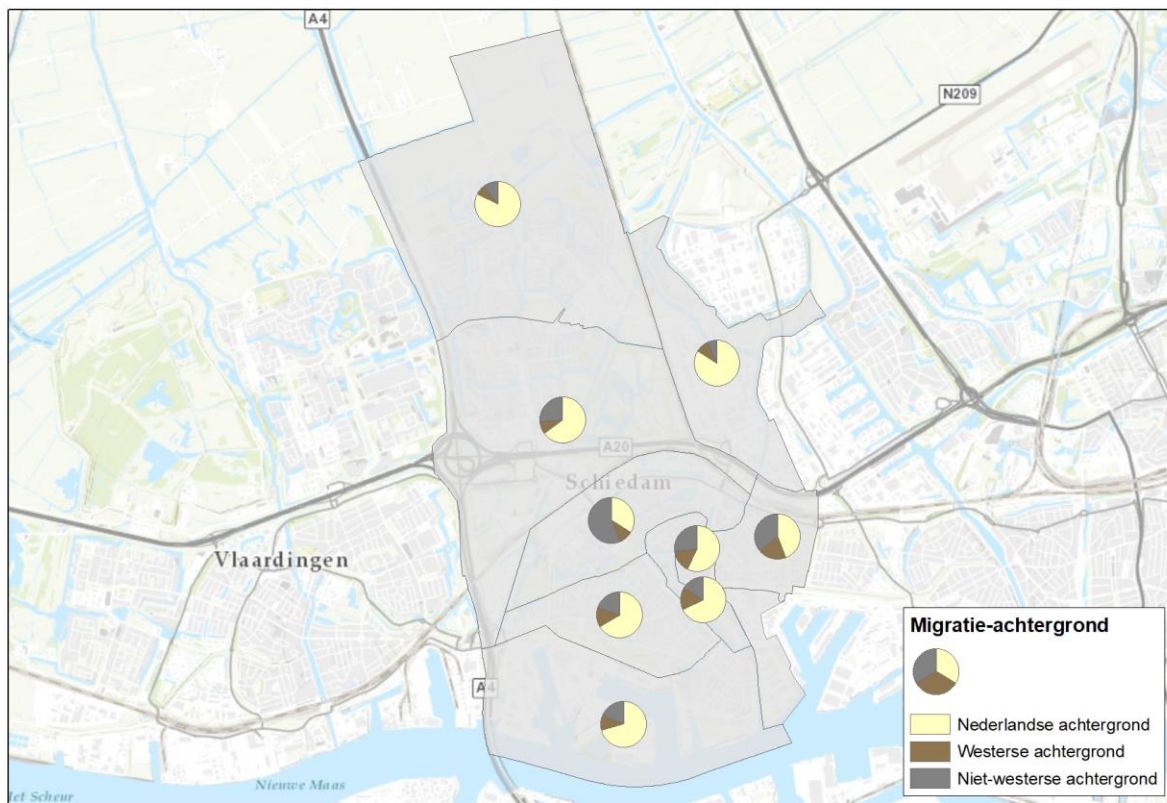

Bron: Gemeente Schiedam, 2017. Bewerking: Mulier Instituut.

Migratie-achtergrond

Naast de leeftijdsopbouw van de inwoners kan ook de migratie-achtergrond van de inwoners van invloed zijn op het sportief gebruik van de openbare ruimte¹⁰. Kaart B3.1 geeft per wijk het percentage inwoners met een Nederlandse, Westerse en niet-westerse achtergrond.

Kaart B3.1 Migratie-achtergrond per wijk in Schiedam

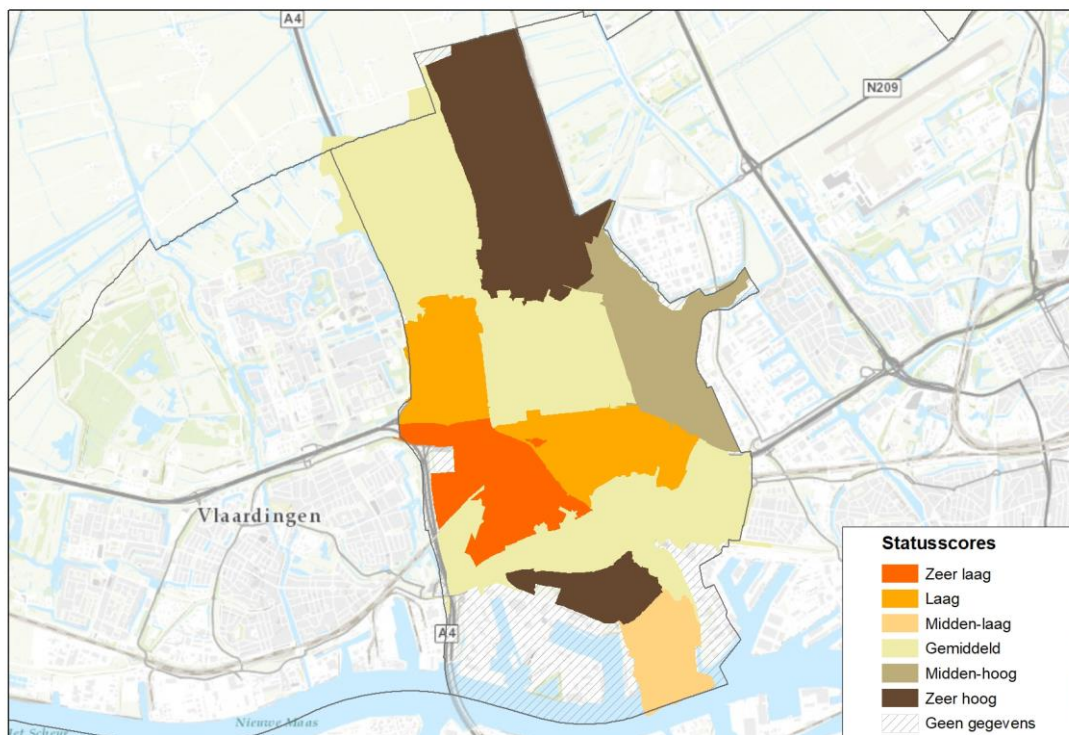
Bron: CBS, 2017.

Sociale status

Het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) berekent statuscores die aangeven wat de sociale status van een postcodegebied is, in vergelijking met andere postcodegebieden in Nederland. De statusscore is gebaseerd op diverse kenmerken van de mensen die er wonen: hun opleiding, inkomen en positie op de arbeidsmarkt. Op grond van de statusscore zijn rangnummers toegekend aan alle postcodegebieden in Nederland. De rangnummers zijn voor deze rapportage aan de hand van percentielen ingedeeld in zeven categorieën, variërend van zeer laag tot zeer hoog. We zien dat in Schiedam drie postcodegebieden een (zeer) lage statusscore hebben en twee postcodegebieden een zeer hoge statusscore (kaart B3.2)

¹⁰ Bijvoorbeeld: Van Herpen, De Vries & Hordijk (2015).

Kaart B3.2 Sociale status Schiedam, per postcodegebied

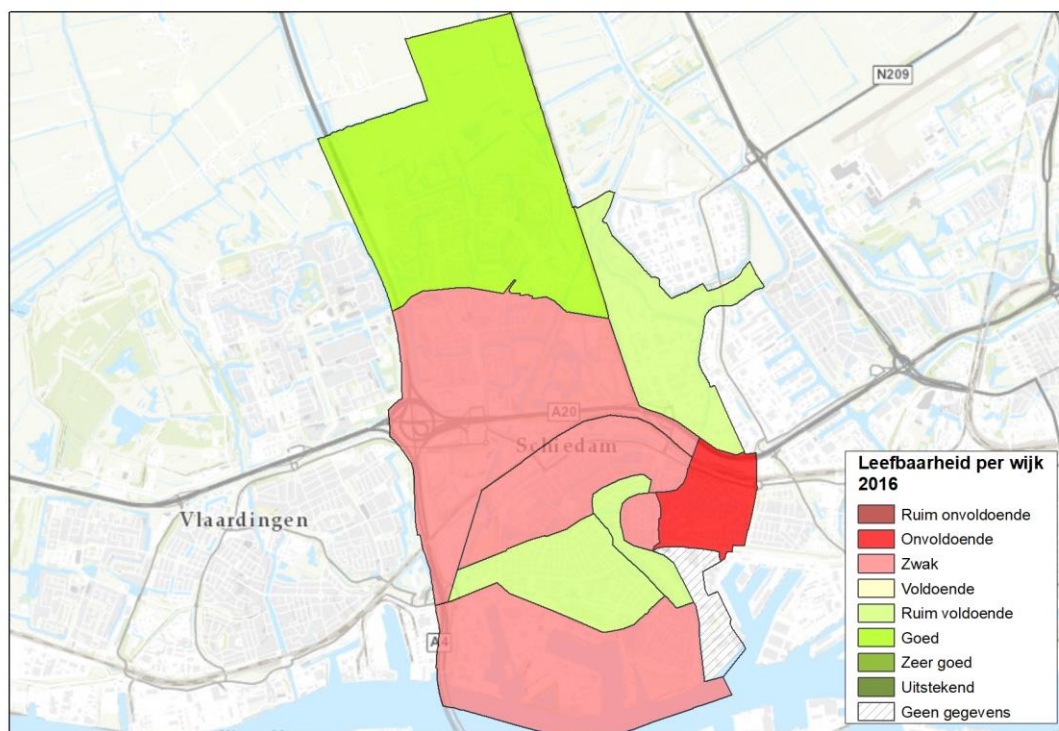
Bron: SCP, 2017.

Leefbaarheid

Vier van de tien wijken¹¹ in Schiedam scoren minimaal een ruim voldoende qua leefbaarheid (kaart B3.4). Leefbaarheid wordt daarbij vastgesteld op basis van de Leefbaarometer (2016). De Leefbaarometer geeft informatie over de leefbaarheid in alle buurten en wijken, waarbij leefbaarheid is gedefinieerd als de mate waarin de leefomgeving aansluit bij de voorwaarden en behoeften die er door de mens aan worden gesteld. Leefbaarheid wordt in beeld gebracht op basis van vijf dimensies: woningen, fysieke omgeving, voorzieningen, bewoners en veiligheid. De vier wijken die 'zwak' scoren zijn: Centrum, Zuid, Nieuwland en Groenord & Kethel. De wijk Oost scoort een onvoldoende op basis van de Leefbaarometer. De kleine wijk Nieuw Mathenesse heeft geen score in de Leefbaarometer.

¹¹ De leefbaarometer gebruikt de CBS-wijkindeling (10 wijken voor Schiedam). Deze indeling wijkt licht af van de indeling die in Schiedam wordt gebruikt.

Kaart B3.4 Leefbaarheid Schiedam, per wijk

Bron: Leefbaarometer, 2016.

Sport- en beweegdeelname Schiedam

Beweeg- en fitnorm

Uit vergelijking van Schiedamse cijfers met landelijke cijfers blijkt dat Schiedam achterblijft op het percentage mensen dat voldoet aan de beweeg-, fit- en combinorm (tabel B3.2)¹². Ook het aantal wekelijkse sporters is met 42 procent¹³ flink lager dan het landelijk gemiddelde (51,3%, niet in tabel).

Tabel B3.2 Beweeg-, fit- en combinorm in 2016, landelijk en gemeente Schiedam (volwassenen 19 jaar en ouder, in procenten)

	Landelijk	Schiedam
Beweegnorm	63	56
Fitnorm	26	24
Combinorm	65	57

Beweegnorm of Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB): minstens vijf dagen per week minimaal 30 minuten per dag matig intensief bewegen

¹² Er zijn op gemeenteniveau nog geen gegevens over de nieuwe beweegrichtlijn beschikbaar, vandaar dat de fit- en combinorm wordt weergegeven.

¹³ Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen 2016 GGD'en, CBS en RIVM.

Fitnorm: tenminste drie keer per week gedurende minimaal 20 minuten zwaar intensieve lichamelijke activiteit.

Combinorm: De optelsom van de NNGB en de fitnorm. Iemand voldoet aan de combinorm wanneer hij/zij aan tenminste aan één van de beide normen voldoet

Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen 2016, GGD'en, CBS en RIVM.

Kijken we naar de percentages van de beweeg- en fitnorm (cijfers uit 2012) en combinorm (cijfers uit 2016) per wijk, dan zien we aanmerkelijke verschillen optreden (tabel B3.3). Het percentage volwassenen dat voldoet aan de fitnorm varieert tussen de 16 en 26 procent, het percentage dat voldoet aan de beweegnorm varieert tussen de 52 en 62 procent en het percentage dat voldoet aan de combinorm varieert tussen de 52 en 67 procent.

Tabel B3.3 Beweeg-, fit- (2012, 19 jaar en ouder) en combinorm (2016, 18 - 79 jaar) per wijk (in procenten)

Wijk	Beweegnorm	Fitnorm	Combinorm
Centrum	55	17	66 (samen met wijk Tussen de Vaarten)
Oost	52	15	52
Tussen de Vaarten	57	20	66 (samen met wijk Centrum)
West	55	20	61
Zuid	58	22	57
Nieuw Mathenesse	-	-	-
Nieuwland	49	16	60
Groenoord en Kethel	58	24	63 (Groenoord), 67 (Kethel)
Industriegebied ten noorden van Rijksweg 20	-	-	-
Woudhoek/Spaland/Sveaparken	62	26	64 (Spaland/Sveaparken), 65 (Woudhoek)

Bron: <https://www.volksgezondheidszorg.info> en Kenniscentrum MVS (combinorm)

Lidmaatschap sportvereniging

Opvallend in Schiedam is het relatief lage percentage inwoners dat lid is van één of meer bij NOC*NSF aangesloten sportbonden (tabel B3.4). Voor alle leeftijdscategorieën scoort Schiedam (veel) lager dan het landelijk gemiddelde. Dit past bij het beeld dat er ook relatief weinig wekelijkse sporters in Schiedam zijn.

Tabel B3.4 Sportbondleden naar leeftijdscategorie, landelijk en gemeente Schiedam in 2016 (in procenten)

Leeftijd	Landelijk	Schiedam
5 - 10 jaar	49	32
10 - 25 jaar	44	33
25 - 45 jaar	23	14
45 - 65 jaar	22	15
65 jaar en ouder	16	9
Alle leeftijden	26	17

Bron: NOC*NSF, 2016.

Mulier Instituut | Sportonderzoek voor beleid en samenleving
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 31 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl